

Luceafărul

Săptămânal editat de Uniunea Scriitorilor din România

Seria nouă • NUMERUL 4, Iulie 1992 • 25 (124)

Sensul unei opțiuni

desemnarea dlui Emil Constantinescu drept candidat al Convenției Democratice pentru funcția de Președinte al României seamănă a lovitură de teatru și va stârni, fără îndoială, un potop de comentarii care de care mai speculative, și nu fără temei, căci surpriza e nu doar mare ci și tulburătoare prin lipsa de motivație aparentă. Într-adevăr, la prima vedere ne apare ca un act cel puțin nefiresc această situație în „pole-position” a unui concurent practic necunoscut electoratului nostru. După intensa mediatizare a dlui Nicolae Manolescu, opțiunea finală pentru cartea scoasă de mîna Alianței Civice din mîneca Solidarității Universitare sună oarecum a masochism politic. În două luni de campanie electorală e greu de crezut că dl. Emil Constantinescu va izbuti să recupereze, cu atât mai mult cu cît ne-am dat seama, din două apariții recente la televiziune, că domnia-sa e chiar mai puțin carismatic decît dl. Manolescu, care nici el nu e carismatic. Și totuși, la o a doua vedere, dl. Emil Constantinescu are un atu față de dl. Manolescu și față de ceilalți contracandidați ai Convenției Democratice, un atu, ce-i drept, paradoxal: anume acela de a fi fost membru al Partidului Comunist, ceea ce — teoretic vorbind — ar urma să-l facă simpatizant al PCR-ului — pe de o parte, și să-l scutească de imaginea unui vindicativ pe care oricîrui din ceilalți competitori din Convenție propunându-l FDSN-ului l-ar fi construit-o cu sîrg — pe de altă parte. Numai că această rațiune — din motive felurite — mi se pare insuficientă pentru a da opțiunii Convenției Democratice un sens strategic real. Asa încît, ar fi nevoie de o a treia vedere, mai exact de o examinare a acestei opțiuni în contextul mai larg al tabloului politic românesc. E limpede, astfel, că în tentativa de a propune alternativa la candidatură dlui Ion Iliescu, Convenția Democrată se așesează pe o poziție relativ coincidentă cu Frontul Salvării Naționale, care nu și-a desemnat pînă la această oră candidatul dar care, iarăși teoretic vorbind, poate

produce un nume realment competitiv. Toată lumea se aîndeste la dl. Theodor Stoiloian, actualul prim-ministru, bine mediatizat și cu o evidentă popularitate în rîndul celor mai diverse categorii sociale. Ar mai putea fi și alții, de pildă dl. Petre Roman sau chiar dl. Caius Draoimir, acesta din urmă cu avantajul deloc nealiabil că e o achiziție recentă a FSN-ului, necompromis în intervalul guvernării echipei dlui Roman. În numele unei atarî coincidente de poziție, bazată exclusiv pe nevoia de schimbare politică iar nu pe considerente ideologice, propunerea Convenției Democratice poate să capete sensul strategic al facilitării accesului la președinție a candidatului FSN, mai bine plasat, din start, în mass-media și în memoria electoratului. Prezența unui candidat mediatizat de pildă a dlui Nicolae Manolescu ar fi dus, probabil, la o împărțire a voturilor între acesta și candidatul FSN și, implicit, la avantajarea dlui Ion Iliescu ai cărui simpatizanti nu au, desigur, îndoiele. Împărțirea aceasta nu se va produce — se presupune — în competiția dintre dl. Emil Constantinescu și, să zicem, Theodor Stoiloian și, finalmente, aceasta din urmă va obține și voturile simpatizanților Convenției Democratice, ajungînd, cel puțin în al doilea tur de scrutin, de nu cumva chiar de la primul, deasupra limitei de 51%. Ar putea fi asta o strategie de evitării situației din proverbul care sunează că atunci cînd doi se ceartă al treilea cîștigă. Asadar, rațiunea ultimă și, de fapt, unică a opțiunii Convenției Democratice pare să fi fost aceea de a crea condițiile necesare succesului alternativei la actualul președinte, trecînd pentru aceasta peste oraoliile de partid și judecînd realist posibilitățile obținerii acestui succes care ar însemna, evident, adevărata ruptură a României de comunism. Și, e doar o ipoteză, o încercare de explicare logică a unei opțiuni care a contrariat pe mulți și pe bună dreptate. Dar, ca în cazul oricărei ipoteze, rămîne de văzut dacă realitatea o va confirma. Așteptăm cu speranță.

„L.”

Desen de Corneliu Baba

TUDOR
ARGHEZI —
25

Din sumar • Loteria națională • în perspectiva timpului • Un actor al secolului • Despre... • „Smerenia”, de Dino Buzzati

Spălătorii de parbrize

La intersecția dintre ceea ce a fost
și ceea ce va fi sînteți voi, trei
spălători de parbrize

și fața voastră

La intersecția dintre mașinile
arabilor și amintirile din
dezert, dintre pupila

trecutului luminos pînă ne orbea
și viitorul plin de mărunțișul vremii
sînteți voi, cei trei spălători de parbrize

și fața voastră

La intersecția dintre corpul diplomatic
întins pe caldarim și geamul prin care
se vede numai înlăuntrul, sînteți voi

Între toată mizeria care a fost
și toată întunecimea care este
sînteți voi
care spălați totul
și limpeziți totul
iar luminați totul
voi, cei trei spălători de parbrize

și fața voastră

Ion Sîrătan

Marcel Chitac: Studiu de nud. Pașunile revistei sînt ilustrate cu lucrări ale acestui artist.

Director
LAURENȚIU ULICI
Redactori-șefi adjuncți
MARIUS TUPAN
EUGEN URICARU
Secretar general de redacție
MIRCEA CROITORU

semn

Loteria națională

tot încercăm să câștigăm la loterie, ceea ce n-am câștigat pe căi normale în viața noastră de până atunci. Cumpăram cu disperare și speranță acest pai metamorfozat într-un bilet, în general necâștigător. Și, în loc ca disperarea noastră să crească, ne linișteam brusc și ne spuneam „ce prost am fost”. Gîndul ăsta nu avea, însă, durată, căci a doua zi sau a treia zi cel mai târziu scoteam iarăși banii și, cu ochii încrezători în mai bine, cumpăram — iarăși? — același bilet necâștigător de loterie. Cine dracu' e câștigător la porcăria asta? ne întrebam acum și nici întrebarea nu ținea mult, căci iarăși cumpăram biletul, mereu același, mereu necâștigător. Era desigur un semn de sărăcie și deznădejde faptul că ne încercam norocul acolo unde nimeni nu-l avea, eram foarte siguri. După serii nesfîrșite de nenoroc de ce să-l mai cauți, și tocmai aici?

Astfel se juca norocul cu noi, zi de zi, ajutîndu-ne să îmbătrînim și să nu mai fim buni de nimic. Nu ni se arăta niciodată, nu-l vedeam dar ceva ne îndemna să perseverăm. Nu erau de vină cei care exploatau neșansele noastre, eram de vină doar noi că nu întorceam, cu toții, spatele acestei tentații diabolice, menite să aducă altora câștiguri, iar nouă, nu. Tot ce știam, tot ce învățam chiar în cursul acelor întimplări, al aceluia joc, se ducea dracului de la un set la altul de la o dată la altă dată. Și abia atunci cînd, poate, mii dintre noi se resemnaseră cu soarta lor și evitau loteria, s-a mai inventat una, generală și totală, numită privatizare. Biletule acestei noi loterii naționale, mai perfidă ca oricare alta, se numesc certificate de proprietate. Proprietate asupra a ce? Și întrebarea nu ne împiedică să

scotem suta din palmă și să o dăm pe mîile (evident zburătoare) de pe gardul A.N.P. Ba unii, mai întreprinzători și zice-se, și mai negri, au început să scoată celelalte bilete de loterie, mîile, din buzunar și să cumpere în neștiire „certIFICATE DE PROPRIETATE”. Proprietatea asupra a ceva pe care ni se spusese zeci de ani în șir că sîntem, oricum, proprietari, dar așa... în bloc, un fel de proprietate obștească, din care dacă-ți luai, cu o pornire mai decisă, partea, erai condamnat mult și bine, căci nu se putea ști dacă nu cumva luaseși din partea altcuiva, a vecinului sau chiar a partidului. Exact ca și astăzi, cînd nu știi dacă ești improprîțar cu Uzinele 23 August ori cu Hidrocentrala de la Porțile de Fier, dacă ești mai mare peste o chiflă ori peste un chilot fin, de damă.

Astfel lucrurile merg înainte în pas gimnastic, ceea ce se cheama cîndva loz în plie se mai cheamă așa, doar că este concurat de noua formă, oarecum obligatorie, de loz pentru toată populația.

Atunci, demult, sub dictatură, se spunea că veniturile imense ale loteriei naționale mergeau în buzunarul larg căscat al gospodăriei de partid. Astăzi, în prezent și democrație, trebuie să încaseze cineva aceste zeci de milioane ori chiar miliarde, plus profitul că unii naivi, făcuți proprietari de F.S.N., cu D. sau fără, va înapoia lozul alb al votului universal (bată-l vina!), ștampilat în așa fel încît să însemnă „câștigător”. Și nu a 10—20 de mii, ci a patru ani, ceea ce face mult mai mult, căci poate că mai urmează patru și alți patru, exact ca-n jocul cu lozurile pe care vi l-am descris la începutul rîndurilor mele dezabuzate.

Eu unul vă las, „Mă duc să-mi cumpăr (cu „numai o sută de lei!” vorba ceea) certificatul de proprietate. Pe urmă, n-are decît să se întîmple ce s-o întîmpla. Proprietari să fim, că de proprietățile noastre, încă neprecizate, are cine să se ocupe și să profite! Il imputernicim noi, cu votul nostru, universal bată-l să-l bată! O dată, de două ori, de zece... Pînă la capăt.

Asta mai zic și eu la loterie națională, joc combinat, cu certificate de proprietate și buletine de vot. Și cu soarta noastră totodată.

Nicolae Prelipceanu

momos

Ape limpezi (II)

treptat însă, vorba dlui Petre Mihai Băcanu (v. R.I. din 19 iunie a.c.), apele au început să se tulbure. Contrar tuturor așteptărilor, P.N.T.C.D. a refuzat să-și desemneze candidatul (o va face totuși în ultimul moment n.a.), a refuzat pur și simplu să desemneze pe cineva, afirmînd că partidul este promonarhist și că desemnarea unui candidat la președinție ar contrazice programul partidului. Astfel dl. Ion Rațiu s-a trezit fără nici un sprijin. Speriat și presat de timp (alegerile se stabiliseră, trebuiau să aibă loc în mai, cel mai târziu iunie a.c.) dl. Rațiu remaniată în februarie conducerea ziarului pe care îl patronază (conducere, după părerea domniei sale, prea apropiată de A.C. și P.A.C.) și pune sub semnul îndoielii Congresul de la Saint-Maur al U.M.R.L., organizație apolitică afiliată la C.D. dar, prin noua conducere aleasă, ieșită de sub controlul fostului pre-

ședinte. Cîteva atacuri ale ziarului „Dreptatea”, condus de dl. Ilie Păunescu împotriva sa, par a-l fi convins definitiv pe dl. Rațiu că nu va fi susținut în Convenție de către partidul al cărui vice-președinte este. În realitate răceala produsă între Ion Rațiu și partid are rădăcini mai vechi (vezi și legăturile obscure ale vice-președintelui Rațiu și P.N.T.C.D., legături dezise de dl. Rațiu neconvîngător, vezi și argumentele dlui Rațiu că partidul este nerecunoscător în fața cheltuielilor pe care le-a făcut cu punerea pe picioare a partidului, etc.) și ele sînt de luptele și nemulțumirile care se ivesc în interiorul oricărui partid. Fără singura susținere reală, dl. Rațiu și-a pierdut ceva din „răceala britanică” și a manipulat ca totuși să fie propus de către cineva în cadrul Convenției. P.E.R. și-a asumat această sarcină, iar în urma unui congres ilegal, U.M.R.L., bazîndu-se în primul rînd pe membrii din țară, l-a „reales” pe fostul președinte, ceea ce îi mai aducea două voturi în lupta pentru candidatură. Gurile rele susțin că, prin promisiuni nu tocmai corecte, dl. Rațiu ar mai fi cumpărat cîteva voturi în cadrul Convenției. Fără a fi de acord cu aceste zvonuri, cred totuși că bătrînul țărănist se bucură încă de simpatii reale, simpatii pe care putea conta în lupta pentru desemnarea candidatului unic al Convenției.

Ștefan Agopian

(va urma)

dictatura personală

Pretenții la întîietate

am privit cu atenție zberile cărbușilor politici din sinul Opoziției Democratice în ultima vreme, la energiile arse și pasiunile ce păreau să fi dețurnat atîtea conștiințe cu ocazia alegerii candidatului unic, al Convenției și am luat seama că însuși conflictul în sine, ce părea să submineze unitatea, reprezenta de fapt lîntul extraordinar, acel dat peren — conflict inerent relațiilor dintre personalitățile și susținătorii lor, constructiv, fără de care organismul Opoziției nu ar fi viabil, întreg, credibil la noi... Chiar stările subterane de tensiune din cadrul Convenției Democratice, dintre forțele și tendințele opuse (nu e vorba numai de abel tip de ostilitate instintivă și emoțională față de idei, persoane și obiecte, ci, mai degrabă e vorba de dez-

acorduri în opțiuni întemlate pe argumente), concentrînd Opoziția asupra sursei centrale a Puterii, ce rămîne să fie cucerită: în primul rînd candidații propuși pentru președinția țării, răspunzînd, fiecare după puterea sa de convingere, așteptărilor electorilor, fiecare cu interesele de partid, alianță sau formațiune electorale în Convenția Democratică puși să aleagă între integrare și ruptură! Sau între conflict și consens? Candidatul unic la președinție, pînă să fie ales, fiind pus în fața electorilor Convenției Democratice să dea măsura toleranței și deschiderii sale, să se vadă dacă e progătit să facă față unei societăți nu atît acele, care stie să spună NU, fidelă, devotată aspirațiilor Opoziției Unite, cît dornică de schimbare, cu orice preț, adusă la paroxism, scribită de Puterea neocomunistă instaurată „legitim” după 20 mai 1990...

Sigur, alegerea candidatului unic la președinție în cadrul Convenției Democratice (dintre N. Manolescu, Emil Constantinescu, Ion Rațiu, Sergiu Cuncescu și Nicu Stăncescu) își e cea mai importantă în sine, dar bălățile de orgoli și velleități partinice se pare că abia de aici înainte se vor da de gol, măcinînd unitatea Opoziției, legate de listele candidaților propuși pentru cele două corpuri legislative! Fiindcă nu văd cum de n-ar avea pretenții la întîietate pe listele candidaților pentru Parlament în cadrul Convenției Democratice și cei abilitați să-și impună cuvîntul din formațiunile doamnelor Ana Elandiana (Allanta Civică), Simona Mezincescu (Mișcarea „România Viitoare”) sau domnului C. Ticu Dumitrescu (A.F.D.P.R.) se vor putea abine să nu între cu nume și prenume propriu, în principiu, pe primele locuri din listele cu candidați pentru Senat sau Camera Deputaților! În definitiv, de ce ar intra pe primele locuri din aceste liste numai cei ce fac parte din conducerea partidelor din Convenția Democratică (P.A.C., P.E.R., P.N.T.C.D., P.N.L.-A.T., P.N.L.-C.D., P.U.D.) sau U.D.M.R., fosti sau nu candidați la președinție ce vor fi ratat investiția? Am senzația că va fi o vară a unor tensiuni subterane nepăcute în sinul Convenției Democratice provocate tocmai de cei ce vor încerca să-și depășească limitele impuse de bunul simț. Să sperăm, totuși, că Opoziția Unită nu va intra într-un dublu impas înăuntrul său: de ostilitate și de libertate... Dar vom mai avea ocazia să revenim asupra acestui subiect...

Altminteri, revenind la 13 iunie 1992 ce să mai spun? Să mai spun ce mi-au mărturisit cei doi foști „golani”, personaje ale mele cărora le sunt naș? „Fenomenul Piața Universității” s-a degradat, el nu se mai poate repeta, programat, trebuie să revină în mintea noastră cu ce a fost frumos în el, rămas fără destin: și la comemorarea tragicelor zile din 13—15 iunie 1990, în fiecare an, să sosim, decenți, să depunem o floare și o luminare la Trofele Martirilor, să nu se ajungă la batjocură să se bată, să vorbească de la microfon toți neaveniții ce-și închipuie că-și pot face vreun capital public dacă au fost victime atunci... „Ne pare rău”, de 13 iunie 1992 am constatat că nici măcar noi, cei din Opoziție, nu mai suntem împreună, de fapt...

Liviu Ioan Stoiciu

(va urma)

Vorbe de pe corabia lui Sebastian

● ALCIBIADE: Rugăciunea din urmă a unui băutor fruntas. „Azi bat recordul Guinness Book, / Trăiască perestroika, / Am tras virtos, cit Mircea Druc / și Petre a lui Stoica”. (România Mare) ● CRISTIAN BEN: „Congresul american, dominat inexplicabil de evrei, se dorește un organism cu funcții internaționale”. (Europa) ● RALUCA STROE BRUMARIU: „Treptat (depinde și de noi cît de repede), de pe scena politică vor fi eliminate toți cei care reprezintă rămășițele sistemului comunist”. (România liberă) ● MIRCEA DIACONU: „Trebuie să fim foarte atenți. Fiecare amănunt contează pentru că poate apărea oricînd un nou Radu Câmpeanu”. (In Evenimentul zilei) ● NICOLETA NEAGU: „O dată cu alegerea primarului peunerist Gh. Funar, liniștea Clujului s-a dus...”. (Bariada) ● „Pe fiice zi ce trece măsurile luate de dl. Gheorghe Funar (P.U.N.R.), primarul Clujului riscă să arunce acest oraș, dacă nu chiar și Transilvania, într-un conflict etnic de proporții”. (Expres magazin) ● ION CRISTOIU: „bietet primar de Cluj, care se visează ziua în amiaza mare Horia și Avram Iancu la un loc, e o mică diversivne în oceanul de diversivne al perioadei post-decembriste”. (Evenimentul zilei) ● MIRCEA TOMA: „Iar clujenii, dacă au avut umorul negru să-și aleagă un gospodar ca domnul Funar, să aibă și țîria de a-l suporta cu umor”. (Academia Cașaveniu) ● „Municipiul Cluj pare să fi devenit, în ultima vreme, capitala ideilor bizare”. (Cuvîntul) ● ALCIBIADE: „Vedeți ce vremuri trăim?”. (România Mare) ● NELI LUCHIAN: „a-

mentecul politicii cu «afacerile», ca și menținerea d-lui I.C. Drăgan în fruntea Vetrei Românești, nu sînt de natură a trezi încrederea simpatizanților. Dovedă că din cei 500 de membri din București, n-au mai rămas decît 200”. (Libertatea) ● SORIN ROȘCA-STĂNESCU: „O fantasmagorie: Proiectul Legii presei. Senatorul Plătică și Mois visează să facă ordine în presă. «Evenimentul zilei» oferă un premiu de un milion de lei celui care descoperă orice alt document oficial din care să rezulte o definiție mai stupidă a presei decît cea oferită de domni Plătică și Mois.” (Evenimentul zilei) ● TIA ȘERBĂNESCU: „Dacă ar fi să respecti unele paragrafe din proiectele care se vîntură, o anumită parte a presei ar trebui să scrie în gînd și pe urmă să treacă fraza prin spirit, ca să fie complet dezinfectată”. (România liberă) ● UN SIMPLU CETĂȚEAN: „Ziaristii pot fi liniștiți pentru că un domn parlamentar Plătică s-a gîndit la liniștea și siguranța lor. După ce s-a zbatut doi ani în Parlament, dl. Plătică și-a depus icrle...” (Zig-Zag) ● „Ejacularea se edu-

că, nu-l așa?”. (Prostituția) ● ALCIBIADE: „Aflăm cu plăcere că «România Mare» e citită și în nordul Africii!”. (R.M.) ● CONSTANTIN ANIN: „...Corneliu Vadim Tudor a fost lansat de noile condiții istorice pe firmamentul politic al României...”; „...cel mai aureolat protagonist, tribun al poporului, Corneliu Vadim Tudor”. (România Mare) ● „E rău cu dvs. Suferiți de atracția a cel puțin două perversiuni diferite. Self-control, că vă așteaptă puscăria sau balamucul”. (Erotica) ● „Aflăm din «România liberă» că gîinarul național Corneliu Vadim Tudor face afaceri cu Ambasada irakiană la București, contra unor sume în valută, virate într-un cont din Elveția. Nu e de mirare că, avar cum îl știm, cel mai iubit gîinăr al poporului e în stare să vîndă tot cum îi stă bine unui eretic. Poate că Vadim nu mai e baptist, ci fundamentalist. Forte frumos la ține, băiat ahrab!”. (Cuvîntul) ● UN PROST: „Iar i-a bătut Armata pe bietii timișoreni...”. (Politica) ● GABI MOROIANU: „In min 90 (...) scîpat singur spre poarta Szelei, Rosenblum a fost faultat de fundalul stelist Doboș. Spre surprinderea multora, arbitrul Adrian Porumboiu a lăsat jocul să continue”. (Evenimentul zilei) ● ION MARIN: „România este a șasea țară producătoare de vinuri din Europa. Băutura tradițională, vinul, a fost însă înlocuită, în anul comunismului după modelul sovietic, cu băuturile spirtoase”. (Adevărul) Și totuși, tov. Ilie Neacsu susține că în materie de protecție socială am fost a doua țară din lume... ● VIOREL MOTOC: „Prin Rodica Becean, spre Europa!”. (Academia Cașaveniu)

Petre Stoica

A apărut almanahul AMOR ȘI UMOR

— antologie de texte satirice din literatura română și universală —

Fragmente neliterare

De câte ori îmi dau seama de hățișul subtilităților în care am ajuns mă lovește ușor, ca un val de somnolență amintirea apei. Apa pe care o văd în fiecare seară în lac : verde, adâncă, greoi de liniștită. Ce puține lucruri au în comun discursivitatea abstractă și fluiditatea negeometrică a apei. Cultura și moarte. Invidiez peștii — măcar ei se zbat în real.

Apa nu e lirică. Apa întâi îneacă apoi leagănă.

Sentimentele te iroiesc, gândurile conservă fosilizând. Iubirea, dacă nu îneacă, vrea să înece.

Christos, singur printre naufragiați.

Cînd se retrage valul simț iarăși vina și încerc să mă rog. Cred că pentru a nu ațipi.

Mă închipui pe fund de mare, inert. Tone de apă strivind în gît silabisirea.

A deveni idiot. Ca o căldură înainte să degeri de tot. Poți să strigi, nu o să afli că lupți.

Seara. Ora 8. Refluxul la sfîntu' așteaptă.

Un cerc mereu primitiv : Luna peste ape. Nimeni n-ar inventa prin ea geometria.

Ceva uriaș încearcă să mă ia în posesie. Să mă împotrivesc și să mă rog. Dumnezeu nu freamătă intensități pentru a îneca, Dumnezeu merge pe valuri.

Și totuși această nepermisă dezertare : să vrei să te așterni și să te resorbi ca o baltă.

Ce amplitudini netulburate pe ape, ce protectoare finitudine a persoanei ! Cînd simt că naufragiez e aici fratele meu, trupul.

Iazme, duhuri și ecouri furnică în respirația apei, halucinații de înecat. Numai niște marinari vicleni ca grecii au putut să se salveze. Discuțiile din piață, antrenamentul luptătorului cu singurătatea mării. Fericiți hoțomanii și mahalagii că ei se vor mîntui !

Toți, iubind, curtează reprezentări de inaccesibilul morții. Unii le îngrașă nulitatea chiar cînd renunță să le mai fie pe potrivă. E soarta idolatriei livrești a sentimentalilor. Dacă ficțiunea n-ar satisface atît de prompt tentațiile noastre consolatoare am deveni, probabil, o întruchipare permanentă a fatalității. Mă tulbur uriaș, se strică și putrezesc în mine ape învălmășite și mă zbat ca-ntr-un furnicar inundat. Orice mi-e fatal. Apoi îmi trece și, cînd a trecut, mă asez și gospodărește exersez iubirea în absența iubirii : ca și cum ar fi trebuit să te sune și n-a sunat și-ți găsești curajul să nu sperii. Dedicat așteptării dar neconsolator : un idiot care se leagănă : înainte și înapoi, înainte și înapoi.

Cultura — o linguire a lenii creaturii de a rămîne creatură.

Cultura se prăpădește după cer doar analogic. Dacă n-ar fi îngerii să ne viziteze am fi, probabil, cei mai satisfăcuți dintre leneși.

Ne mîndrim cu disprețuirea ei, dar lumea e neglijabilă ; cerul îl cultivăm dar lumea ne capătă subțirimi de icoană. Există în acest chiasm o moarte compensativă.

Cultura promite să te-ntoarcă de tot dar te duce numai pînă la păcatul originar. Acolo-ți ghicește-n cafea.

Există la greci o groază de impersonal pe care numai amenințarea naufragiului asupra unei nații de marinari o poate explica. Socrate știe că, de va muri, fie va dormi pe veci, fie se va muta în alt loc, laolaltă cu fericiții. Pînă aici nimic grecesc. Dar, de-ar fi să fie, ce va face el pe lumea cealaltă ? Îi va chestiona și analiza pe eroi, poeți, regi să vadă de-s cu adevărat înțelepți sau doar cred că sînt astfel. Primul sfînt pisălog, făcînd pe prostul cînd i se dau dovezi că-i mîntuit. Sau vrea doar să se asigure că a supraviețuit mîntuirii ? Siciitor pe veșnicie ca să nu naufragieze în Domnul.

Eroul epuizează în sine tot personalul : se concentrează, își devine irespirabil, arde surd și se risipește. Oricum a obosit prea tare ca să se mai mîntuiască. Umbra lui, o fantasmă fără gest. Cine să i-l mai redea ? Hotărît, eroii nu mai au din ce fi înviați la Judecata de apoi.

E mereu o deosebire coplesitoare între nepăsarea cosmică și păsul eroului care prinde să se-năbușe : e demolat scurt și inspirat prin lovituri bine plasate de destin. De cum se găsește un

zeu căruia să-i pese, universul se depopulează de eroi și se umple de mulții utopici și puținii martiri. Utopicii să lenevească în lumea devenită brusc confortabilă și să răstignească de-s tulburați, martirii să se lase în lume neubiți. Cît se face cultură îngerii pătimesc.

Nimic eroic în martiri : lor le pasă, lui Dumnezeu îi pasă, fiecare moare pe limba învierii celuilalt. Restul sînt torționarii, îngrijitorii de ediții și petrecăreții. Poate, din cînd în cînd, toți în aceeași persoană.

Cînd eroii devin melancolici îi înfiază Thetis și zac la margine de ocean.

Între eonii eroici și cei hieratici nu circulă personaje, numai valuri. Aceleași valuri care freamătă la picioarele obidei lui Achile ar fi vrut să înece Mergătorul pe ape. Refluxul eonilor are gustul naufragiului.

Simt cum toate cărțile noastre se rînduiesc în rafturile locuințelor lacustre : antologii de citate consolatoare.

Vlad Niculescu

inimax

Cursa prezidențială

Atențiune ! Cail se duc la start. Alergarea-ncepe peste cinci minute.

(Crainicul hipodromului din Ploiești)

favoritul este, s-ar părea și se oț zice, dl. Ion Iliescu. Sustinut cu emoție multă în suflute și cu aplauze înfelungate, de membrii nou-nouțului partid F.D.S.N. — nou pînă și prin stilul vigilant adoptat la prima-i conferință națională unde, ca nicăieri și ca niciodată, pînă acum în forumurile tinerii noastre democrații, au apărut oseni, după cum, tot inedită a fost procedura prin care obrăznicia ziaristilor a fost curmată scurt, cu pumnii. Asemena nimicuri ca bătaia ziaristilor nu merită însă, nu-i așa ?, nici o atenție, ceea ce trebuia și a și fost consemnat. În „Dimineata” și altele asemenea, fiind reciprocitatea iubirii, așa cum ezultă din declarația d-lui Ion Iliescu de F.D.S.N. d-sa se simte cel mai agat (în ce fel legat nu este specificat în declarație), drept urmare acceptînd plăcerea propunerea de a candida la legeri. Iar poporul, oare ce zice popoul ? Pentru că dacă ar fi să se respecte regula jocului, poporul va hotărî lștișitorul. Întrebarea nu este deloc soară ! Dar oare, nu cumva s-ar cunenl făcut o corecție/precizare ? Nu cumva poporul nu este așa, poporul

pur și simplu, ci **poporul telespectator** ? În ce ne privește nu ne încumetăm a da un răspuns. Oricum însă, dl. Ion Iliescu și toti cei care-l susțin, așa cred, că electoratul, sau în orice caz o parte suficient de mare din electorat, necesară pentru cîștigarea cursei, aparține poporului telespectator, adică unei mase sociale relativ nouă obținută prin mijloace de inginerie socială între care televizorul este de departe cel mai important.

Lăsînd de-o parte alți candidați, care, între timp, și-au făcut apariția, concurentul principal al d-lui Ion Iliescu a fost, de bună seamă și pe bună dreptate, așteptat din partea Opoziției. Și a urmat surpriza ! De proporții chiar, iscînd suvoi de felurite comentarii, în genere nu prea entuziaste. La urma urmelor însă, ponderea celor uimiti de apariția d-lui Emil Constantinescu în avanscenă (dacă turful poate avea o avanscenă !), se cuvine a fi decodificată ca o măsură a normalității în atitudinea electoratului. Pentru că uimiți uimiți n-au putut fi decît cei interesați de fenomenul politic și care cunoșteau ce se întîmplă în cadrul Convenției Democratice, avînd astfel toate motivele să creadă că doar doi dintre cei cinci pretendenți la investitură își puteau fi într-adevăr, și numai reciproc, „adversari” pe măsură : unul datorită capitalului considerabil de popularitate (ne-maifiind nevoie de adăugată că, în toa-

te ocaziile, poartă papion și zîmbește ori de câte ori știe sau măcar bănuie că prin preajmă se află o cameră de televiziune), celălalt mare perdant, dl. Nicolae Manolescu (iscînd încă mai multă nedumerire în această postură), de-oarece, pe lîngă o biografie ferită pînă și de compromisul politic minim al înscrierii formale în PCR, s-a impus printr-un discurs politic de excepție, total diferit de vorbăria chipurile tehnocrată, ca și de mădrăgeala populistă ce se pretinde social-democrată dar e un fel de socialism științific recondiționat.

Așadar, cum să nu provoace uimire alegerea d-lui Emil Constantinescu ? De asemeni, a fost cît se poate de firească și nemulțumirea susținătorilor, de partid, ai celor doi învinși. De aici însă și pînă la acuzațiile vehemente adresate în general Convenției și în special d-lui Corneliu Coposu, distanța este foarte mare iar cei care s-au grăbit s-o parcurgă, fie n-au înțeles despre ce este vorba în „propoziție”, fie cîntă o mai veche și binecunoscută arie a calomniei ca slujitori umili și năimiți ce sînt. Ce-i drept, pentru o evaluare cît mai corectă posibil a „mutării” făcută de Convenție trebuia să mai treacă și intervalul de timp pînă cînd s-a pronunțat Colegiul Director al F.S.N. Adică, (după ce s-a știut că dl. Theodor Stolojan își va vedea mai departe de meserie), trebuia să se afle și că dl. Petre Roman NU candidează la președinție — în pofida insistențelor, zic unii, convins în cele din urmă, zic alții. Abia astfel, evident fiind că nici unul dintre cei trei posibili candidați ai F.S.N. (poate cu excepția d-lui Babiuc, fiindcă ar „rima” cu cariera președintelui Mittelebrand !) nu are șanse să ajungă în cel de-al doilea tur de scrutin, candidatură d-lui Emil Constantinescu este, **pentru o anumită configurație posibilă a electoratului**, cea mai eficientă. Iar dacă nu aceea este configurația reală, atunci ar putea să intre în competiție și Vaclav Havel sau Ștefan cel Mare că tot dl. Ion Iliescu o să lasă cîștigător. Scurtcircuitînd mai multe verigi intermediare ale raționamentului care conduce la concluzia de mai sus, ce vrem a spune este că dacă dl. Ion Iliescu nu

cîștigă în primul tur de scrutin (ca în „varianta Ștefan cel Mare”) atunci, **cu sprijinul unei părți a electoratului F.S.N.** va putea cîștiga candidatul Convenției și tocmai pentru maximizarea ponderii acestui electorat al F.S.N. era nevoie de dl. Emil Constantinescu, adică de un candidat mai apropiat să zicem de psihologia alegătorului fesenist standard.

De bună seamă, întregul demers de mai sus este un scenariu optimist. Abținerea d-lui Roman de a candida este însă greu de explicat altcumva și tocmai de aceea constituie un element mărimdu-i probabilitatea de actualizare. Dar, din păcate, nu este singurul scenariu previzibil iar toate celelalte nu pot fi construite decît plecînd de la ideea că cei responsabili pentru morții din dec. '89 și din iunie '90 și din sept. '91 vor face tot și orice le stă în putință pentru a păstra puterea. Eventual și cu sprijin de la Răsărit. Bunăoară, dacă Moldova tot urmează să revină la patria mamă (bineînțeles fără Transnistria și celelalte teritorii românești aparținînd acum Ucrainei), de ce n-ar adopta Rusia o terapie de soc rezolvînd scurt această problemă și făcîndu-i d-lui Ion Iliescu un cadou politic pentru care, neîndoielnic, d-sa va ști/trebui să se recompenseze ?

Iar în caz că de revelion ne va ura „La mulți ani !” tot cel care ne-a urat și anul trecut, dacă nu cumva chiar un general, atunci pentru intelectualii precum dl. Nicolae Manolescu nu prea mai există altă cale decît să reia și cumva să refacă o experiență similară celei a Cartei 74 pentru că, neîndoielnic, n-a pierit totuși nici în România stirpea aristocrației spirituale prin care un popor poate să existe.

1 Iulie 1992

Șerban Lanescu

În perspectiva timpului

Edițiile au, ca și cărțile, soarta lor și ea nu este neapărat legată de aceea a autorului respectiv, cu atât mai puțin de ceea ce numim în general valoarea lui; aceasta se adună dintr-o mulțime de factori în continuă, deși adesea insesizabilă, răscoală, un rol important în coagularea într-o structură ce pare a se forma de la sine având chiar editorul, care pune în circulație textele și eventual le susține cu harul și autoritatea lui. Felul în care ni se oferă edițiile clasice române nu ține deci numai de ceea ce a făcut, pe vremea lui, autorul, ci și de ceea ce face astăzi editorul său. Așa se face că prima ediție modernă a unui autor romantic de oarecare consistență care se încheie nu este aceea a lui Alecsandri, ajunsă totuși la al zecelea volum, nici cea a lui Heliade Rădulescu (a cărei operă fundamentală *Equilibru între antiteze* a fost reeditată o singură dată și prost, acum trei sferturi de veac), nici chiar cea a lui Gr. Alexandrescu, abandonat de mai bine de un sfert de secol de excelentul dar prea ocupatul său editor după abia primul volum, ci aceea a sonorului, nefericitului și mediocru Bolintineanu, norocos însă sub cerul posterității prin hărnicia și stăruința unui editor pragmatic: inaugurată mult după ce edițiile amintite fuseseră începule (iar unele și abandonate), adică în 1981, ediția Bolintineanu reușește să ducă la bun sfârșit publicarea operelor promise, cuprinse în douăsprezece volume, în numai unsprezece ani. Ultimul apărut, vol. XII, este de fapt rezultatul fericit al schimbărilor prin care trecem și în primul rând al desființării cenzurii; el cuprinde scrieri în proză cu caracter politic care n-ar fi putut să apară înainte. În nici un caz fără grave amputări, întrucât e vorba de texte unde sînt adesea implicate judecăți sau simple relatări privind puterile vecine și rolul lor rareori benefic în istoria țării noastre: *Les Principautés Roumaines* (1854), *L'Autriche, la Turquie et les Moldo-Valaques* (1856), *Chestiunea Unirii la Constanținopol* (1861), *Domniile regulamentari și istoria celor trei ani de la 11 februarie pînă astăzi, România roabă la austro-maghiari? și Car-*

tea poporului român, toate trei din 1869*. Se adaugă acestora câteva versuri (între ele tulburătoarea *De la Tisa pînă la mare*, apărută în 1867 într-o revistă importantă ca *Ateneul român*, care va da de lucru eminescologilor) și câteva articole, precum și câteva completări la textele mutilate din vol. X.

Valoarea literară, fie și numai sub raportul expresiei, ca și valoarea analizei politice a acestor texte în proză ar justifica cu greu adunarea lor într-un volum de opere mai mult sau mai puțin selectiv; atît capacitatea sintetică, structurarea problemelor într-o ierarhie clară și cu o dinamică explicită, cît și simpla informație, cînd depășește faptele cunoscute direct, sînt deficitare la Bolintineanu și broșurile sale, care s-au integrat unui val de asemenea publicații, imediat după revoluția de la 1848 și după detronarea lui Cuza se plasează în urma celor datorate lui Ghica, Heliade Rădulescu, Bolliac ș.a. Interesul lor, atît cît este, trebuie căutat în mici portrete, schițe de caracter ale unor persoane cunoscute din cîmpul politic sau literar, și apoi în mărturiile directe pe care autorul ni le dă privind gustul său și implicit al epocii, nu numai în legătură cu literatura (dar în primul rînd despre literatură), ci și cu îmbrăcămintea, modul de viață, societatea etc. Primele se găsesc mai ales în *L'Autriche, la Turquie et les Moldo-Valaques* unde sînt mai multe mici capitole dedicate principalilor actori ai scenei politice de după revoluție; Heliade Rădulescu are parte de un portret șarjat („Heliade nu este un om politic, este un titlu pe care și l-a dat singur în a sa *Istorie a regenerației*...“), dar Bolintineanu nu are nici stringența în expresie nici suficientă răutate pentru a reuși în acest gen. Interesant e însă că Bolintineanu îl acuză a fi scris singur cunoscuta poezie populară care-i e dedicată lui Heliade: „Seigneur Heliade, Pourquoi as-tu trouble mon pays?“ etc. (textul românesc a fost publicat de C.D. Aricescu în 1874: „Iliade, dumneata, / De ce-ai liberat țara?“). Acuzarea e absurdă, dar mărturia lui Bolintineanu confirmă atît nașterea versurilor în stricta contemporaneitate a evenimentelor, cît

și răspîndirea lor. El adaugă detalii privind plăcerea cu care Heliade arbora o îmbrăcăminte deosebită („În 1840, a fost văzut în patalon de satin alb și ciorapi lungi de mătase, și umblînd așa pe stradă“) cu care lansa teorii fantasmagorice (despre indulcirea apelor mării după Fourier) ș.a. Costache Negri și D. Ralet se bucură de mici profiluri pline de simpatie („c'est un charmant type de gentilhomme...“ etc.), iar Iancu Văcărescu are parte de un portret cu înțepături indirecte („e acuzat de a fi făcut abuzuri în timpul cîi a fost judecător la Divan“). Multe caracterizări se sprijină pe citate, uneori potrivite, altele nu, din Juvenal, Virgil, Hugo (*Ruy-Bias*), Boileau ș.a.

Cu doar doi ani înainte, Bolintineanu avusese o părere mai bună despre Heliade și o expusese în *Principatele române*, unde vorbește de activitatea lui gazetărească, de traduceri, gramatică și de faptul că „s-a ocupat în mod special, de-a lungul mai multor ani, de formarea limbii române“ și menționează că „a cîntat în versuri frumoase o noapte pe ruinele Tirgoviștei“; e amintită „imensa lui popularitate“, dar nu și cîntecul popular citat mai sus. Lui Iancu Văcărescu îi este exaltată *Primăvara amorului* și se exprimă mirarea că autorul ei a putut „scăpa din pana sa expresiile de prost-gust“ din versuri ca „unele goale / Mincău din oale / Găluști prea groase“ etc., făcînd trimitere la *Ielele* aceluiași. Or, față de versurile convenționale și coplesite de diminutive din *Primăvara amorului*, gustul nostru de azi pune mult mai sus versul vioi, strîns, de inspirație populară, cu trimitere la descîntece, blesteme și prin ele la Arghezi, Barbu ș.a. din *Ielele*, care îmbogățesc poezia genului, destul de bine reprezentată încă de atunci (inclusiv la Bolintineanu, care nu recunoaște sunetul înrudit cu cel din celebra sa *Mihnea și baba*!). Cu indul-

gență es'e privită activitatea lui zzi care, „după ce a cîntat cu elegantă și grație ochii frumoși dovențelor, imprimă o poemă n lă, *Aprodor* (nu poate fi decît *A Purice*, dar editorul lasă textul f notare — n.n.), care s-a bucur mult succes“. Nuvelele sînt doat ținute, ceea ce arată că reputa prozator a lui Negruzzi s-a baz ales pe volumul apărut abia în deci după consemnarea lui Boli nu. Inexplicabilă — căci la Boli nu n-am putea vorbi de invidie subaprecierea lui Alexandrescu rui elegii, „deși în mare parte p grație și elegantă, nu sînt decît reflex al *Meditațiilor* lui Lama. În schimb e apreciat fabulistul „l-a depășit pe însuși Tichindea tea cu adevărat remarcabilă în radiografie a literaturii contere e pretuirea pe care i-o arată lui Pann, chiar dacă justificările lui mulțumesc astăzi: „Anton Pan poetul popular prin excelență... pentru poporul pe care îl face și să plîngă, și a cărui limbă o te. El nu e instruit, dar este or caută inspirație în jurul casei nu în jurul lumii...“ De mențion faptul că poetul știe despre ov Bălcescu, „istoria lui Mihai V care nu s-a tipărit încă“. Din punct de vedere, scrierile tirzii Bolintineanu („tirzii“ e un fe spune; poetul nu împlinise cî de ani) oferă multe pasaje inter

Mircea Anghel

* D. Bolintineanu, *Opere*, vol. 12, ediție îngrijită, note și comentarii de Teodor Vărgolici, Ed. Minerva, București, 1992, 571 p.

P. S. Există persoane pentru care lența de limbaj ține loc de arde. Autorul unei ediții din *Amintiri* lonelului Lăcusteanu, recențată ne mai de mult în această pagă, contestă observațiile (și desigur credința) prin acest mijloc sim eficient. După d-sa, de pildă, ca nu are sensul de „decorație“ în pe care l-a editat căci, zice din vîntul înseamnă, „o șile cel mai soldat, subunitate militară care fi te caii ca mijloc de luptă“. Dacă fi luat osteneala de a deschide nă editie la p. 25 (indicată în rec editorul ar fi găsit fraza care lasă loc nici unei îndoieli: „er corați cu medalii campaniei 1828, iar unii cu cavaleria Sf. Gh de argint...“ Dacă avea totuși d te deschide și *Dictionarul Acn* tomul I, partea a II-a, la p. 233, găsit acolo sensul pe care îl ne fiînd astfel ceva mai mult decî tul pe care îl invocă: ar fi găsit definiție mai acceptabilă pentru rul sens al cuvîntului care-i este cut. Din păcate, toată discuția aceeași valoare: cade la simpla sultare a dictionarului. Nu înt ce n-a început de acolo.

povestea vorbeii

Deci

folosirea conjuncției *deci* la începutul unei intervenții orale sau la introducerea unei teme sau idei noi în discursul oral pare a fi un tic destul de supărător al limbajului actual. *Deci* face parte dintre conjuncțiile conclusiv: de aceea, prezența sa la început de text sau de segment de text, atunci cînd nu introduce nici o concluzie, pare de-a dreptul absurdă. Trebuie să observăm însă că un asemenea abuz nu apare în scris: nici textele efemere apropiate de stilul oralității (interviuri, informații și comentarii jurnalistice), nici textele literare elaborate care cuprînd dialoguri și monologuri nu oferă exemple pentru obsesia lui *deci*. În acest punct, diferența dintre oralitate și scris se lasă sesizată cu destul de mare ușurință: e o dovadă în plus că dialogul scris își are propriile convenții de reprezentare și nu înregistrează pur și simplu dialo-

gul oral (păstrînd, pentru a crea impresia de oralitate, indici izolați, nu totalitatea repetițiilor și incoerențelor inerente vorbirii). În scris, așadar, e aproape imposibil de găsit *deci* la început de text; desigur, cu excepția cazurilor în care acționează convenția literară a începuturilor ex abrupto, oferindu-se iluzia intrării bruște într-un univers mental preexistent; atunci *deci* invită la reconstrucția gîndirii care îl precede.

În comunicarea orală, conectorul cu valoare conclusivă sau explicativă *deci* poate avea și rolul de a marca un început de replică; mai exact, un început absolut, de replică primă — spre deosebire de *păi*, folosit adesea ca semnal al unei replici secundare, al unui răspuns. *Deci* semnalizează începutul discursului sau, în interiorul său, un fragment cuprînzînd o temă nouă, nelegată de rest; paradoxal, un text oral în care *deci* abundă nu e dominat de scrupulul raționamentului logic, ci de saltul de la o idee la alta. O ilustrare a aceleiași contradicții între sensul prim și utilizare conversațională întil-

nim și la adverbul *apropo* (din fr. à propos): în română, ca și în franceză, ideea de relație — „apropo de ceva“ (DEX: „fiindcă a venit vorba de asta“) — a fost substituită în multe cazuri de cea de ruptură — „apropo!“ (DEX: „bine că mi-am adus aminte“), cuvîntul semnalizînd nu continuitatea, ci introducerea unei teme noi în conversație.

Actele de comunicare introduse prin *deci* sînt cele cărora le lipsesc în totalitate alte semnale de deschidere. Conferința începe printr-o formulă de adresare către ascultători („doamnelor, domnișoarelor și domnilor“), bancul e introdus printr-o formulă de tipul „știi/ai auzit bancul cu...?“ etc.; începutul absolut nemarcat e, în fond, o anomalie. Ceea ce explică și justifică prezența conjuncției conclusive la început de text e posibilitatea de a prezenta discursul ca o urmare a contextului său situațional; ceea ce corespunde unei structuri de tipul „(acum trebuie să vorbesc), *deci* (să spun că...)“. Cu *deci* începe, de exemplu, un răspuns la un examen — unde nu se obișnuiesc adresări protocolare, formule introductive sau justificări: trebuie să vorbești, *deci* vorbești — un „mesaj“ adresat ascultătorilor, în genere un tip de discurs puternic ancorat situațional și lipsit de orice formulă introductivă „omologată“. *Deci* se transformă astfel într-un semnal de deschidere: ca un semnal sonor, ca o interjecție, ca un gest care anunță începutul și mediază între tăcere și limbaj.

Sînt mai puține justificări pentru abuzul de conclusive în interiorul textului (dacă cu conjuncția *deci* sîntem atît de obișnuiți încît nici n-o mai observăm, locuțiunea care va să zică ne atrage imediat atenția, prin repețire insistență, în vorbirea basarabenilor);

aici apare pericolul ambiguității: tre fragmentele discursului ar exista foarte bine relații de cauză-secință, premisă-concluzie, care justifică rolul de conector al concludi în modul cel mai direct. Confuzi tre valoarea de semnal al unei ologice și cea de semnal al înce unei noi idei e foarte posibilă și mai inocentă: *deci* mimează adic tiacul ale gîndirii acolo unde e din păcate, absente.

De fapt, oricît ar părea de banal, conștientizarea despre o conjuncție care își de sensul specific, faptele condu ceva (măcar aparent) mai interes mai profund: transformarea concluziei conclusive în semnal al înce de text (și, prin extindere, al intrării unei teme noi în discurs) ilu legătura dintre text și context, d trează mai ales un comportament vistic (și nu numai lingvistic) mental: dificultatea de a începe nalele de tot felul — tuse, gest, iecție, false conclusive (*deci*, *șă bine*) nu sînt doar mijloace de a tenția interlocutorului, de a-l că se va petrece ceva: în ele se festă încercarea uneori disperată evita începutul absolut al unei nlcării. Pe cit e de simplu să înt tr-o discuție, legînd propria rep cea a antevorbitorului, pe cit e sibil să provoci declanșarea unui printr-o formulă convențională, nim acceptată, pe atît e de grea rea bruscă de la tăcere la un te tonom. În scris o asemenea difi dispare. În oralitate, cazul lui departe de a ilustra o simplă ero utilizare sau un banal tic al ex rii.

Rodica Z

Tentația luciferică

Mircea Vulcănescu, NAE IONESCU AȘA CUM L-AM CUNOSCUȚ, Editura Humanitas, București, 1992

Au trebuit să treacă aproximativ cincizeci de ani din momentul în care a fost redactat, pentru ca eseu memorialistic **Nae Ionescu așa cum l-am cunoscut** să poată fi în sfârșit publicat astăzi, la Editura Humanitas din București, prin pluma lui Alexandru Bădeș, autor al unei cărți de referință de caracter exclusiv științific și al notelor de la **Anexe**. Rămasese prin minune în arhiva familiei Vulcănescu, eseu (care se citește pe nerăsușite) își păstrează întreaga prospectivitate, și când ar fi fost scris nu de mult. Titlurile sînt ușor de bănuț. „Eroul” (filozof de catedră, sot și tată, profesor de școală, director de bancă negustor, ziarist, căpitan de industrie, om politic, curtean, filozof de casă, îndrumător spiritual, amant, eminentă conștientă, victorie politică, martir). Rămâne în contare una dintre cele mai misterioase, și pitorești și mai complexe figuri ale acestui secol iar față de autorul ei, Mircea Vulcănescu judecata posterității rămâne pe mai departe datoare.

La prima vedere, postura din care par să fi fost scrise paginile lui Mircea Vulcănescu este aceea a discipolului legat de mâna pentru toată viața printr-un jurământ de credință față de maestrul său, euforie absolută, admirația, cînd nu s-a dreptul iubirea, par să supraviețuiască aproape fiecare rînd și asta chiar atunci cînd chestiunile aflate în discuție sînt extrem de controversate.

A luat („împrumutat”, „furat”) Nae Ionescu 500.000 de lei de la amicul și protectorul său, bancherul Aristide Băneș? Da și nu, răspunde Mircea Vulcănescu, printr-o logică de barou, desigur, care se știe că trebuie să aibă în vedere, înainte de toate, interesele „civile”. Bani au fost într-adevăr luați, plăcî memorialistului, dar mai întîi Nae Ionescu face parte din categoria celor care trebuie judecați „dincolo de bine și de rău”, apoi „furtul” (dacă furt a fost) s-a săvîrșit în numele salvării unui stat și, nu în ultimul rînd, nu s-a ratat la rîndul său bancherul miile de punători creduți, cînd cu vestitul faliment din 1931 al băncii „Marmoroschank”?

Dar chestiunea delicată „a legăturilor Nae Ionescu cu femeile și a rostului în existența lui zburcumată”? Și de ce ta aceasta am avea de a face tot cu ocazia omenilor „de peste rînd”, cărora se poate aplica judecata obișnuită. Iar, la forala, explica profesorul la un curs, „doar rădăcini”: Una, care înseamnă astringere și care izvorăște din apă și seminilor asupra noastră. Ea face

oamenii cumsecade. Alta, care izvorăște din noi înșine și care înseamnă un anumit stil de viață personal, care face pe oameni autentici. Îi face să fie ce sînt.”

Există și alte dovezi de iubire mișcătoare în eseu: Mircea Vulcănescu: bucuria de a-l vedea pe maestru învingător în cite o dispută cu adversarii săi de la Universitate sau din politică (povestea diplomei de doctor în Germania, contestată de Rădulescu-Motru), amintirea miinilor profesorului, contemplate la o oră de curs, prin gaura cheii, comentariul făcut pe marginea ultimei fotografii și mai ales momentul de la Paris, cînd tinărul pleacă să-și completeze studiile și desenează pe Nae Ionescu din memorie, „într-o zi în care mi-era dor de el...”

De aceea, în bibliografia exegezilor și amintirilor despre Nae Ionescu, paginile rămase de la Mircea Vulcănescu fac parte, cel puțin la prima vedere, din categoria textelor lăsate de apărătorii necondiționați ai profesorului (aproape toți foști studenți sau tovarăși de redacție la Cuvintul), Vasile Băncilă, Mircea Eliade și mai ales Gh. Racoveanu, discipolul cel mai credincios. Acesta din urmă „era cel mai intransigent apărător al lui Nae Ionescu în tot ce făcea. Nu admitea nici o critică la adresa lui din partea noastră și amenința cu bita și cu Tudor Vladimirescu pe oricine ar fi avut cea mai mică rezervă față de el, din cei care-și stam alături. [...] Credincios lui Nae Ionescu, ca un ciine ciobănesc, își cumpărase un pistol, de cînd socotea viața Profesorului în primejdie, și-l învîrtea prin aer, arătîndu-l tuturor. Dar mai spăimîntător era bastonul.”

Și totuși, pentru Mircea Vulcănescu, Nae Ionescu rămîne aproape în permanență un amestec de lumini și de umbre, meritul cel mai însemnat al eseului său memorialistic fiind tocmai acela de a pune toate întrebările posibile, fără ca prin aceasta să-și ia obligația unui răspuns. „Greu de spus...” „Cine știe...”, „N-aș putea spune hotărît...”, acestea sînt „concluziile” la care ajunge eseistul ori de cite ori are de făcut față propriilor sale întrebări. Și curios, departe de a ne decepționa felul acesta de a transa chestiunile aflate în discuție și poate cel mai potrivit. În fond, metoda ambiguității exegetice se dovedește a fi pînă la urmă corespondentul cel mai potrivit al ambiguității eroului memorialisticii lui Mircea Vulcănescu. „În care se întîlnesc: Abelard cu Il Cortegiano, Ighațiu de Loyola cu Pere Joseph, Pafnutie cu Origen, Socrate cu Cesar Borgia, Hugo Stinnes cu Voltaire, Faust cu Don Juan...”

Desigur, piatra de încercare a cărții

Mircea Vulcănescu

lui Mircea Vulcănescu e de căutat în capitolul despre legăturile lui Nae Ionescu cu Garda de Fier. Nici de data aceasta memorialistul nu ocolește evidența. „Că Nae Ionescu a avut legătură cu Garda de Fier, spune el, că a fost îndrumător direct al unora dintre gardiști în unele din faptele lor în cadrul mișcării, ca și în afara ei (vorbesc de Ion Moța, de Vasile Marin, de Alexandru Constant și de Mircea Eliade), că pe alții i-a îndrumat spre scopuri de care mișcarea s-a lepădat apoi oficial, nu însă fără ca pe urmă să-i preamărească (vorbesc de ucigătorii lui Duca), că a fost închis în lagăr împreună cu ei, suspendat din învățămînt, urmărit, ca îndrumător politic și spiritual al lor, fără să se lăpede de ei — nu incape îndoiala. / Care va fi fost însă natura adevăratelor sale legături cu acești oameni, de care se deosebea fundamental, cred că este o problemă mult mai complicată.”

Și într-adevăr, teza lui Mircea Vulcănescu e mai întîi aceea că primele relații ale lui Nae Ionescu cu Garda de Fier au fost pe linia conjuncturii politice din jurul lui Carol al II-lea și nu pe linia ideologiei gardiste. „Nae Ionescu era la pînda celui care va izbuti să dea expresie așteptării lui de o revoluție, care nu trebuia să fie decît expresia realității

Illocvii

Locuri comune au geopolitică postmodernă (III)

Si totuși, mai devreme ori mai tîrziu, mondializarea — pînă nu de mult o plă utopie — se va produce. Cu un im moment al con-li-nen-ta-li-ză-rii: rd-americanii, sud-americanii, europenii abii, asiaticii, turcii... Priviți cu atenție rta și veți vedea că, tocmai în zonele de contact, există neamuri care nu intră în schema de asimilare: armenii, evreii, rzi... Noi, noi nu sîntem într-o asemenea situație, căci poziția de cap de pod latinității ne asigură, dimpotrivă, o noție esențială aici. Dar ce anume și m anume va intra în alcătuirea viitoarelor organisme continentale: indivizii, poarele ori statele? Statele nu, căci în o lume ce se caracterizează prin libera permanentă circulație a ideilor, indivizii și capitalului Statul-Națiune își pier-justificarea felului de a fi. Națiunile sigur, cu trăsăturile lor distinctive, cu oria lor și a relațiilor dintre ele, Germanii, francezii, italienii, dar și mulți îi vin ca mari națiuni europene. Românii nu ei au handicapul real de a nu reuși niciodată să fie o mare națiune. Fi fiind vina Istoriei, o fi fiind vina felui nostru de a fi, de-acum nu mai are nici importanță, vremea marilor națiuni a cut (deși, în paranteză nu trebuie uitat că

oricare ar fi meritele altora în... europeanizarea lumii, ar trebui re-cunoscut și meritul celor de la Dunăre în apărarea... Europei).

Acesta e, deci, al treilea micro-eseu în care, cu puținătatea mijloacelor unui european de margine, născut și trăit pe vremea lui Ceaușescu-Vodă, încerc să pricpe cite ceva din complexitatea unei istorii contemporane aparent fără nici un sens. Punctul de pornire a fost punerea în discuție a conceptului de „stat-națiune” și, dacă în două rînduri am discutat mai ales despre Stat, formă depășită, frina în calea dezvoltării armonioase, de data asta e timpul să vorbim puțin despre „națiune” și „naționalism”.

Din capul locului e limpede că, în perspectiva continentalizării, naționalismul nu-și mai are locul său, altfel spus, trebuie găsită acea modalitate de a împăca și reflexele naționaliste și formele supra-structurale de organizare. Dar, înainte de orice altceva, ce înseamnă (ce mai înseamnă) în Europa anului aproape-două-mil „naționalism”; și cite feluri de naționalism există.

Acum vreau jumătate de an, într-un stil pe care numai americanii îl pot avea, „Los Angeles Times” a desfășurat o vastă

anchetă în 13 țări europene (Marea Britanie, Franța, Italia, Spania, Germania, Cehoslovacia, Polonia, Ungaria, Bulgaria, Ucraina, Rusia, Lituania) pentru a lua pulsul bătrîmului continent. Concluziile, după cele peste 13.000 de „interviuri”, sînt explozive, inclusiv în problema naționalismului, singura care ne interesează aici. Mai întîi sovînismul: toți europenii, în diverse grade, îi detestă pe țiganii, 91% dintre cehi, 79% dintre maghiari, 71% din bulgari, 60% dintre germani, 50% dintre spanioli, etc. etc. Exceptînd țiganii însă, nu există nici o altă dominantă, fiecare rămîind cu faliiții săi: est-europenii își detestă minoritățile ori vecinii și exact la fel și occidentalii, numai că în proporții mai reduse. Este ceea ce se poate numi un naționalism de contact: rusii și ucrainenii (în proporție de 33—45%) îi detestă pe georgienii azeri, armenii și polonezii pe germanii (45%) iar germanii pe polonezii (50%) dar și pe „turcii (45%), de-veniți, e drept, o adevărată... minoritate în Germania; cehii pe ungurii (49%) și pe slovacii (23%), iar ungurii pe... români (39%); bulgarii, evident pe turcii (39%). Cit despre antisemitism, acesta apare rar, numai la polonezii, care, culmea, nici nu mai au evrei printre ei (39%) și la francezii (14%). Și așa mai departe, ca să ne limităm doar la partea de Europă care ne interesează, neuitînd a menționa că pentru Vest procentele sînt cu mult mai reduse, permanent sub 25%.

Există însă, dincolo de mai micile ori mai marile alergii etnice, și naționalismul normal al micilor popoare care vor să-și capete identitatea geopolitică: slovenii, croații, poate și kurzii, poate și alții. E un naționalism de care aproape toată lumea se ferește să vorbească pe față, căci intră în contradicție cu generala dorință de status quo. Dar una e să intri în viitoarea Europă (dacă va fi una) ca națiune, și cu totul altceva este să vii ca o simplă minoritate într-un stat multinational.

În fine, naționalismul profund conștiința de neam, indiferent că e vorba de popoare mai mici sau mai mari; definit în primul rînd prin diferență. Are caracteristici is-

românești de totdeauna. Un reacționar, la pînda vînturilor revoluției pe care o vedea venind! A crezut la început că omul providențial ar fi putut să fie Iuliu Maniu, apoi Iorga, apoi regele Carol al II-lea. De fiecare dată, iluziile profesorului în legătură cu statul său țărănist, ortodoxist și autarhic au fost decepționate. Mai mult, explică Mircea Vulcănescu, Nae Ionescu nu putea să alunece în mod real „de la poziția lui religioasă a transcendenței asociale a creștinismului, la mintuirea socială prin politică”. Dacă alunecarea totuși s-a produs (fenomen tipic pentru lumea răsăriteană), lucrul acesta s-a întîmplat nu pentru a triumfa Bestia (ca în cunoscuta problemă a „păcatului lui Dostoievski”, ci dintr-un „sentiment kairotic”, din curiozitatea imensă a lui „Ce va fi?” și „Ce-o să se întîmple?” Dar iată că ceea ce în aparență pare să se prezinte drept latura cea mai abstractă a „pedagogiei negative” a lui Nae Ionescu s-a întors de fapt la argumentul omului ieșit din rînd, pentru care măsura obișnuită a lucrurilor nu s-ar potrivi, exact ca în cazul legăturii profesorului cu „femeile” sau su „banii”. În alte circumstanțe, observînd în ce măsură irracionalismul și refuzul spiritului critic au izbucnit în Europa chiar în momentul în care lungă tradiție a raționalismului cartesian părea să se fi impus tuturor, un cunoscut prozator a numit această neașteptată răsucire a istoriei noastre contemporane: **paradoxul final**. Trăind aceeași chestiune, Mircea Vulcănescu revine la virtuțile dublei morale, pe care a utilizat-o și în cazul problemelor ceva mai simple din viața eroului său.

Există însă în cartea aceasta și un moment în care eseistul pare să se apropie înțiorat de riscul interpretării care **încează** (deci „omooară”) fenomenul viii, sub lespedea definitivă a unei explicații. Este vorba de episodul intitulat **Presea din tînda Patriarhiei**: „Astfel, punînd Patriarhul Miron să se zăgrăvească din nou Biserica Sfintei Patriarhii și, cedînd ispitei obișnuite în Renașterea italiană — potrivit căreia un Tizian se zăgrăvea pe sine, în nunta de la Cana, la masă, printr-o nuntași, în vreme ce dușmii lui erau închipuiți stergînd vasele, pe de lături — Patriarhul Miron a pus de i și-a zăgrăvit în dreapta chipul propriu, deasupra stranelor domnești, sub trăsăturile Sfințului Mare Mucenic Miron, și chipurile părinților săi, în stînga, sub trăsăturile Sfinților Mari împărați Constantin și Elena. [...] Pe zidul din afară al Bisericii, lîngă ușa de intrare, din tînda, acolo unde e zăgrăvită Judecata de Apoi, cu raiul în stînga ușii și cu focul gheenei în dreapta ei, un diavol mare negru, așezat vizibil în centrul de greutate al compoziției, în picioare, cu aripile desfăcute, atrage prostimea și tinerețea la pierzanie, îndrumînd-o spre focul de vecei. / Sub trăsăturile luciferice ale duhului întunecat, într-o zi în care mă aflam, ca subsecretar de stat la o defilare în urma unui **te deum**, am tresărit recunoscînd — fără puțință de înșelare — chipul zăgrăvit al Profesorului Nae Ionescu.”

E însă numai o iluzie, pentru că, reluată pe scurt în finalul cărții, și pagina aceasta își va adăuga pînă la urmă dubiul dintotdeauna al amintirilor lui Mircea Vulcănescu despre Nae Ionescu: „Să fie numai un duh răzbușător? Să fie numai o stranie coincidență? Ori, poate, cumva, să străbată, prin ele, ceva din adevăr?”

Florin Manolescu

torice, geografice și culturale. Poate deveni și... politic. Rezistența românilor față de ideea unei Europe unite devine inteligibilă doar dacă este privită ca reflex în fața perspectivei de a intra într-o comunitate în care ar urma să fie nu tolerată (așa ceva nu se poate) ci oarecum împinsă către spatele sălii. Și totuși, oare de ce ungurii, cehii și polonezii nu par să-și pună asemenea probleme, de ce ei par să se împace lesne cu statutul importanței secundare, de ce ei par să considere că ar fi firesc să fie așa, că e normal ca altora, în virtutea ponderii lor nu numai economice, ci în virtutea unui rol politic întotdeauna de avangardă, le este menită bagheta de dirijor.

Este limpede că există, la românii regetul neîmplinirii lor ca mare națiune europeană, deși au avut toate datele pentru un asemenea destin: vechimea, răs-pîndirea pe o arie geografică enormă, posibilitatea de a fi jucat un rol de cumpănă în momentele cheie ale istoriei, o specificitate psiho-culturală bine precizată, etc. etc. Fie Istoria, fie însuși felul lor de a fi (atîtea vcauri lipsite de conștiință națională !!!) i-au împiedicat să ocupe un loc parcă anume sorocit. Cine, ce va fi fost de vină, nu mai are acum, la sfîrșit de mileniu doi, absolut nici o importanță. E mult prea tîrziu. Epoca marilor națiuni a trecut. Urmează un alt act al piesei. Organismele gigantice, supranaționale, continentale. Și, de-acum, nu mai are nici o importanță dacă noi, românii, sîntem urmașii unui mare popor sau ai unei mici națiuni. Într-o Europă unică vom fi pur și simplu români, cu indiv dualitatea și europeanitatea noastră atîta cît va fi fiind d n fiecare. În fond, istoria ne acordă o nouă șansă, la fel de importantă ca toate celelalte de pînă acum. Numaj de noi depinde. Să nu ne trezim că sîntem, iarăși, a-na-po-da.

Mihail Oprea

vasile latiș

CÎNTECE FĂRĂ CUVINTE

I

Cu ce să te asemui, cînd în toate ești la fel și mult mai mult în miez de fiecare — cărări, și iarnă cumpănind și veri fierbinți întoarse-n ape clare și-n inimi treci, adînc, și timpurile toate le grăbești

Cu-o zi de vară, poate, cînd zorite sorți ne iau pe toți în a-n mînos și din oglinzi se nasc lumini, și ce-i al nostru — a fost de mult gîndit — deși se înclină abia acum, și-un chip sărbătorește găsește fiecare.

Ci, frumusețea se desparte; ea moartea vine-aceasta în fața ochilor îi ia locul ecluilalt, mai mult fiind, eutră zodii rotitoare alți părinți și trag spre alt sfîrșit al unei vieți; și ce-a fost ieri străin departe-acuma stă aproape.

II

Cum să te-ascund? În care întinerie mindru, mai singur stînd, sau lingă focuri clare cumpănind al ceasului noroc, sau ce-ar putea de-acum sub crug să fie — spre-a nu-mi mai aparține? Spre-asemeni vremi se-ntoarce cîntec blind.

Sînt ierburi multe și goi lugeri sînt incît pare-un cîmp plîpînd în fața lor, se-amestecă cu umbre noi lumini și vreme-i schimbătoare pentru toți în orice zi, se coace griul fără grabă ceruri arcuind spre vechi întînderi.

Ci altă grabă atinge-al serii ceas, deși noi n-o pricepem repetată, cum alte virste vin spre cea dintîi, zădărnice-o, spre mărturie bună stînd, deși dezice fiecare. Dar nouă-un zeu ne-o ia-nainte sau, poate, ale noastre stîngeri.

III

În vorbe să te spun, în stîns ecou ca și cum n-ai fi tu, și-n altă neființă am trece fiecare alături, astfel, stînd, cînd ani pierduți se prind din nou la loc și vindecați curat mai mult ca niciodată sint, aievea chip

doar frumusețea soarbe de-o vede ochiul răsărind curînd în loc umil, sau lingă vechi zidiri pe unde vara pierde și cînd în vînt stîrnit pretimpuriu

se-ntoarce ucigașul spre sumbrele păduri, ori recules te caută în morți prăbușitoare.

ori, altfel, cum? Prea lungă vreme avem spre-atotștiință și astfel tu ne-veți nainte de-a fi fost întreg născută, sau prea tirziu, cînd timpul întreg se mișcă cum pomul de furtună străbătut și-atît de drag atins de aer sfînt, incît el singur noaptea neagră-nfruntă: cum noi în grai sintem de o ființă.

IV

Să pleci, venind, ori să răsai în ziuă clară pe cînd, de teamă prins, mai șovăie copilul în spații blinde și ape însoțește tras de vechi porunci, și cînd în ochiu-i arbori crește frumoși și raze trec și nu spre despărțire —

atunci — cînd totul viețuiește în preajma ta și-i prea plîpînd, ci nume-și trage lucrul și făceri pruncite vin spre a-i ține locul și alte nașteri zămislește-n vechi părinți, atît de-ntunecat răzbate firea în afară, deși-nadins

povățuită ca să fie, iar tu din loc ai rupt fărime mii și iar le-aduni ca bulgări de lumină risipiți prin apă clară, ce-i tihnă și zăbavă orișicui, deși o moarte — alta, pregătește, atît de bine-ascunsă-n preajma ta c-abia o simțim.

V

Deci, rău numim, și semn statornic pentru spusa noastră verbul, spre azi țintind, ca să-i încapă-n urnă neființa,

alături stînd în herb și-adesori întoarsă spre noroc sau pentru cel ce-nvață duh și leagăn blind, dar nu de spus,

căci rea cărare duce (dar cel ce-i bun străin poveș sumbră-o știe) și n-are ales, nici muta gură a morii n-o imbie deși-i apropiată nouă, atît de mult răsfiat tot ce-a fost și ține-n loc o vreme, spre-amăgire, apă vie.

Dar tu apari dintr-altă parte, și nedepriși sinten iată, cu suflarea-ți fierbinte mistuind și ceas și loc și-n jar curat ce trece iar rămîne incît sint tefere în ce grăbești, și iar din risipit se-adună ce e bine timpurile toate le vestești

VI

Sint ape negre în albi vechi și alte crește riul — șovăind, deși putere-învie în preajmă-i pretutinde alt loc cînd cată animalul-n ierburi și cînd oameni de departe vin, împovărați, cu mută gură, și democ sună-n laturi

codrul blind, spre țarmuri. Ce zile drepte aduce-ai străin nu se știe; dar, opus, vin vechi părinți pe-aceiași cu fața-ntoarsă spre obirșii deși alt rost le-o ia nainte, și par să meargă înapoi ca cei ce-ncep să fîn în aur blind, și, presimțind, cu-ntreg temei se mișcă mișcarea

însăși se desparte și se-ntoarce în fiecare mai de firav vremea-l împlinește. Uită aceasta firea, și soarbe-n alte locuri — durerea însă întregul ros Lince deși în preajmă-i cată ceva fioros străin, ca singuri să priceapă ce-l așteaptă, ori ce-a fost; așa cu acum din ape.

VII

Deci, să te văd, cînd ochiul însuși nu răspunde sau altfel Zeul vrea să fie ce-i nume ocolind, căci prea grăbit cu noi se pîrguiește totul și anul trece sfîrșit nainte de-a începe, iar cînd s-a dus în ce-i împo

doar duhul

plăsmuiește, răbdător, alt țile ce-i este drag o vreme ca celui ce pricepe — dar cîntecul întregă se-ntoarce

Altul — dintr-început, astfel, cum Domnul coborînd print neosebit, în templu, învățăcel, și la fîntîni copil măslii tăcut au stat

o vreme, și de cutremur mare răsuna atunci și și p iar cei apropiați ingenuncheau, pînă ce-au prins în ce-i ură — și azi abia vedem cum astfel au sădit în noi

tot astfel ești, izvor de-a pururi; și morții mei și te păstrează-ntreagă.

despre...

Un poet de cortegiu

După un parcurs la trap regulat care a lăsat în urmă cite un volum la doi-trei ani, într-o alternanță aproape programată, Octavian Doclin a tras pentru un popas retrospectiv la potoul editurii „Hestia” din Timișoara. Ceasul de apă (1991) beneficiază de selecția severă și de postfața aplicată ale lui Lucian Alexiu, ca și de un substanțial val de inedite. Antologia crește în generozitate pe măsură ce se apropie de starea la zi a lirismului și ea a eliminat, cel puțin în bună măsură, notele secundare ale poeziei lui Doclin. Aceste note, constînd într-o boemă jovială și într-un localism sentimentalizat, erau și cele mai picante, deși cam stridente în raport cu delicatețea registrului central. Din ele mai subzistă aici doar citeva texte, mai degrabă pentru coloratură decît pentru a determina o marcă. Criteriul selectiv a operat — și pe bună dreptate — mai curînd în favoarea unității decît a diversității poeziei. Nuanțele sacrificate nu țineau de partea performanță a poeziei, ci mai degrabă de partea ei retardată, sufocată de sentimentalism. Imaginea lui Doclin e mai stilizată, mai hieratică, prin aceste epurări iar poezia nu pare lăsată în voia tentațiilor sau a ecurilor de lectură. Ceea ce, urmînd la pas cele cinci volume ce preced antologia (dacă trecem cu vederea prezența în Uneori zborul și volumul pentru copii scos anul trecut la editura „Semenicul” din Reșița), nu e întotdeauna evident. Dar chiar și așa,

avantajat de noul aranjament pe criteriul coerenței, Octavian Doclin rămîne un poet de cortegiu mai curînd decît un solitar. Forța cu care el își asumă limbajul poetic nu transcende niciodată influențele și climatul în care poetul alege să se scalde. Indicele de personalizare nu e nicidecum atît de virulent incît să facă din el un poet neincadrabil sau chiar nesubsumabil. Vecinătățile, fie că-i vorba de bucolica melancolică, fie că-i vorba de lirismul autoreflexiv, îl înghesuie destul de tare, lăsîndu-i spațiu de manevră doar în interiorul nuanței. Dar pe acest fâgăș infinitesimal Octavian Doclin se mișcă cu agilitate și rafinament, țînd imponderabile între formule mai răsăpicate sau în umbra lor. Tentația diferențiatoare a lirismului său e discretă, pilpîndă mai degrabă decît insolentă, și exersată în limitele caligrafiei și cu armele ei suave. Poetul se simte mai protejat de fascinația modelelor decît de contrarierea lor, preferînd distanțării însinuarea într-o formulă deja brevetată. De aceea limbajul său delicat pare oarecum remorcat de numele invocate — ca tangente — de Lucian Alexiu în „post-față”, ca și de altele.

Nici la nivel substanțial sau atitudinal Octavian Doclin nu e mai îndrăznet. El și-a construit un climat de confort melancolic în care se întîlnesc nostalgia copilăriei și o valență elegiacă ce pastelează tristeți domestice sau profesionale, euforii brodate de alean și exultante cumpănite de decepții. Cu o pensulă delicată, el pictează stări ușoare, fugare, dictate de o vivacitate a emoției care-si transformă inconsistența în eleganță. O

imaginație firavă face exerciții în suavități și extrage poemul din caligrafierea fulgurantă. Poemele cristalizează ca niște fulgi, concentrîndu-se într-o singură imagine îmbăiată în candoare și melancolie. Dodin trage în prețiozități clipele în care grația picură argintiu în suflet: „Atîta suflet există în mine / incît pot odihni liniștit / pe o frunză de dafin” sau „Îa aminte la plecarea / unui stol de cocori / ca să poți desena / cu lumina ochilor tăi / pe sub pămînt / o literă”. Cam toate poemele lui „scurte” sau „minime” se consumă între eleganță și delicatețe. Discursul se suavizează pînă la imponderabil, scris parcă cu litere de aer. Volumele devin o montură din boabe de rouă în care se răsfrînge o reverie a picoteliului spiritului. Nici cînd se întoarce spre autoreflexivitate, ceea ce se-ntîmplă destul de des atît în volumul din '89 (Cu gîndul la metaforă), cît și în ciclul de inedite, poetul nu se poate rupe de această sintaxă a delicatetii în care contururile stării se pierd în grațiozitatea imaginii: „Cu soarele în față / în spate cuvîntul / ca un domino în repaus / precum un fluture nocturn / ziuă”, Octavian

Doclin e un poet al filigranului arabescului. Rareori — și atunci, gulfă, stimulat din afară — el trece lo de perimetrul infinitesimalului. tă precaritate de suflu, atît imăg cît și discursiv, e transformată cu într-un program al fragmentului. scrie, nu fără o jucăușă ostentație, me scurte”, sau „minime”. „de epigrafice sau chiar simple „incep și „sfîrșituri” de poem. El parc a cîna aici răspunderea unei conu integrale, lăsînd doar sugestia ac Acest transfer al precarității pe r poetică nu e, în fond, decît un joc, mărește prea mult raza de sugestie „petelor” de poem în comparație c lalte. Filigranul imaginativ e la f rotund și de migălit, decupat cu tețe din suavele înfiorări interioa vorba mai degrabă de o doctrină c perire a suflului decît de una c cează structura și morfologia poem

Cu o gramatică atît de suavă, în toată în regula grațiozității, poetul cam peste mină să atace stări ma plexe. Registrul său afectiv și ati e strict îngrădit de competența c a limbajului și de cea fulgurantă ginarului. Dar Octavian Doclin sar sea peste propria-i umbră, angajîn fesiunea fie în volute sentimentale, apăsate, fie în elegii ce tind să a: că adierile melancolice pînă la o sitate dramatică. Stimulată, fie ritu tematic, de sugestii venite din această parte a lirismului său pr ductibilitatea talentului, sansa l adaptabilitate, atît muzicală, cît si blematică. Umbre mai mari sau mi se lasă astfel peste versuri, mai în tă fiind, în sectorul ineditelor, ce G. Grigurcu. Epigrafia ce dizolvă a ția într-o senzualitate rafinată di zia acestuia a trecut, aproape fă: prag de difracție, în „definițiile” l clin. Alături de un import de ten toreflexive aceasta e principala n din cadrul ciclului. Dacă nu, cumv șa creată în spațiul reveriei de i teme mortuare — bine montată, dacă nu cu soluții originale, în . și „întîlnire nocturnă cu Gassen arhivarul șef, memoria lumii” — v chide acest lirism de păpădie spre c în care gravitația e mai pregnantă

Al. Cisteles

EPISTOLA SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL CĂTRE ROMANI

CAPITOLUL 3

Iudeii și Legea (continuare). Nici un om nu este drept în fața lui Dumnezeu.

1 Atunci, care este înțaietatea iudeului ? ; sau care este folosul tăierii împrejur ? ;

2 Mare'n toate privințele. Mai întâi, pentru că lor li s'au încredințat cuvintele lui Dumnezeu.

3 Și ce dacă unii n'au fost credincioși ? Oare necredincioșia lor va desființa credincioșia lui Dumnezeu ?

4 Să nu fie !, ci fie Dumnezeu socotit adevărat, iar tot omul, mincinos, așa cum este scris : **Ca să fii îndreptățit intru cuvintele Tale și Tu să biruiești atunci când vei judeca.**

5 Iar dacă nedreptatea noastră învederează dreptatea lui Dumnezeu, ce vom zice ? Nu cumva este nedrept Dumnezeu Care aduce mânia ? — Vorbesc ca un om.

6 Să nu fie ! Atunci, cum va judeca Dumnezeu lumea ?

7 Că dacă prin minciuna mea a prisosit adevărul lui Dumnezeu spre slava Lui, pentru ce dar mai sunt și eu judecat ca păcătos ?

8 Și de ce n'am face răul ca să vină binele ? ; așa cum suntem noi defăimați și cum spun unii că zicem noi ? Osânda acestora este dreaptă.

9 Atunci, ce ? Avem noi vreo înțaietate ? Nicidecum ; căci ceva mai'nainte noi i-am învinuit și pe iudeii și pe elini, că toți sunt sub păcat.

10 așa cum este scris : **Nimeni nu este drept, nu e nici unul ;**

11 **nu-i cine să'nțeleagă, nu-i cin'să-L caute pe Dumnezeu ;**

12 **toți s'au abătut, împreună netrebnici s'au făcut. Nu-i cin'să facă binele, nu, nu-i nici măcar unul.**

13 **Mormânt deschis e gâtlejul lor ; cu limbile lor au violențat ; venin de aspidă-i sub buzele lor ;**

14 **de blestem li-i gura plină și de amărăciune ;**

15 **grabnice le sunt picioarele să verse sânge ;**

16 **pusliire și nenorocire sunt în căile lor ;**

17 **și calea păcii n'au cunoscut-o,**

18 **nu-i frică de Dumnezeu înaintea ochilor lor.**

19 Noi știm însă că cele câte le spune Legea, le spune celor ce sunt sub Lege, așa ca orice gură să fie închisă și ca toată lumea să fie vinovată în fața lui Dumnezeu.

20 Pentru că din faptele Legii nimeni nu se va îndreptăți în fața Lui, de vreme ce prin Lege vine cunoștința păcatului.

21 Acum însă dreptatea lui Dumnezeu s'a arătat în afara Legii, de Lege și de proroci fiind mărturisită.

22 dar dreptate a lui Dumnezeu prin credința în Iisus Hristos, pentru toți cei ce cred — fiindcă nu există deosebire.

23 de vreme ce toți au păcătuit și sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu.

24 cei ce în dar se îndreptătesc cu harul Său prin răscumpărarea cea întru Hristos Iisus,

25 pe Care Dumnezeu L-a rânduit jertfă, curățire prin credința în sângele Lui, ca să-și arate dreptatea — prin aceea că a trecut cu vederea păcatele făcute înainte

26 intru îngăduința lui Dumnezeu — ca să-și arate dreptatea în vremea de acum, spre a fi El drept și îndreptându-l pe cel din credința în Iisus.

27 Așadar, unde e lauda ? A fost înlăturată. Prin care lege ? : a faptelor ? Nu, ci prin legea credinței.

28 Căci socotim că prin credință se va îndreptăți omul, fără faptele Legii.

29 Oare Dumnezeu este numai al Iudeilor ? Nu este El și Dumnezeuul păgânilor ? Da, și al păgânilor !

30 fiindcă unul este Dumnezeu, Cel Ce din credință

25 Infidelitatea unor iudei față de Dumnezeu nu e de natură să anuleze fidelitatea lui Dumnezeu față de propria Sa făgăduință, dată cu jurământ lui Avraam.

26 Tonul dialectic și oralitatea unor expresii par extrase din discuțiile aprinse pe care Pavel le avea cu iudeii în sinagogi.

27 Este vorba, desigur, despre Legea Vechiului Testament, care a fost dată de Dumnezeu nu spre a șterge păcatele omului, ci spre a-l face pe om conștient de starea lui de păcătoșenie. Eliberarea omului de păcat a venit numai prin Iisus Hristos.

28 Faptele Legii : expresie biblică, deseori întâlnită în epistolele pauline, prin care se înțeleg atât prescripțiile Vechiului Testament cât și punerea lor în practică (aceasta din urmă neputând fi niciodată totală sau desăvârșită).

29 Slava lui Dumnezeu ca prezentă intimă în ființa omului virtuos.

30 Calitatea de drept (îndreptățit în mântuire) nu este un rezultat al meritelor omului, ci un dar al harului divin, un efect al iubirii lui Dumnezeu manifestate prin jertfa răscumpărătoare a lui Iisus Hristos.

31 La obârșie, cuvântul *ilasterion* desemnează masa așezată deasupra chivotului Legii în Sfânta-Sfintelor, pe care marele preot aducea jertfa anuală de purificare a poporului, prin stropirea cu sânge (vezi Lv 16). Așadar, textul de față trebuie citit și înțeles : Iisus Hristos este mijlocul prin care Dumnezeu a instrumentat curățirea de păcate a celor ce cred în jertfa sângelui Său.

32 Înainte de jertfa lui Iisus Hristos, Dumnezeu le-a acordat oamenilor o lungă perioadă de îngăduință în timpul căreia Ei nu le-a ignorat păcatele, nu le-a iertat și nici nu le-a pedepsit, ci numai S'a făcut că nu le vede, tocmai pentru ca oamenii să-și dea seama că dreptatea e întotdeauna de partea lui Dumnezeu ; iertarea a venit prin Iisus Hristos.

33 În virtutea credinței pe care deja o au.

din

NOUL TESTAMENT

Versiune revizuită, redactată și comentată de arhimandritul Bartolomeu Valeriu Anania, sprijinit pe numeroase alte osteneli

li va îndreptăți pe cei tăiați împrejur și prin credință pe cei netăiați împrejur.

31 Desființăm deci noi Legea prin credință ? Ferească Dumnezeu ! Dimpotrivă, întărim Legea.

CAPITOLUL 4

Exemplul lui Avraam : făgăduința plinită prin credință.

1 Așadar, ce vom zice că a dobândit Avraam, strămoșul nostru după trup ?

2 Că dacă Avraam a fost îndreptățit din fapte, are de ce să se laude, dar nu în fața lui Dumnezeu ;

3 fiindcă ce spune Scriptura ? : **Și Avraam l-a crezut lui Dumnezeu și aceasta i s'a socotit ca dreptate.**

4 Plata celui ce face fapte nu i se socotește după har, ci după datorie ;

5 dar celui ce nu face fapte însă crede în Cel Care-l îndreptătește pe cel nelegiuit, credința lui i se socotește ca dreptate.

6 Așa cum și David vorbește despre fericirea omului cărui Dumnezeu îi socotește dreptatea în afara faptelor :

7 **Fericiți cei cărora li s'au iertat fărădelegile și ale căror păcate li s'au acoperit ;**

8 **fericit bărbatul cărui Domnul nu-i va socoti păcatul.**

9 Acum, fericirea aceasta este ea numai pentru cei tăiați împrejur, sau și pentru cei netăiați împrejur ? Căci zicem : **I s'a socotit lui Avraam credința ca dreptate.**

10 Cum însă i s'a socotit ? când era tăiat împrejur, sau când era netăiat împrejur ? Nu când era tăiat împrejur, ci când era netăiat împrejur.

11 Iar semnul tăierii împrejur l-a primit ca pe o pecete a dreptății pentru credința lui din vremea netăierii împrejur, ca să fie el părinte al tuturor celor ce cred pe durata netăierii împrejur/ pentru ca și acestora să le fie socotită ca dreptate.

12 și părinte al celor tăiați împrejur ; dar nu numai al celor ce doar sunt tăiați împrejur, ci și al celor ce umblă pe urmele credinței pe care o avea părintele nostru Avraam la vremea când era netăiat împrejur.

13 Că nu prin Lege i s'a dat lui Avraam sau seminției lui făgăduința că vor fi moștenitori ai lumii, ci prin dreptatea credinței.

14 Căci dacă moștenitorii sunt aceia care au Legea, atunci credința e zadarnică, iar făgăduința s'a desființat ;

15 fiindcă legea rodește mânia ; dar unde nu e lege, nu-i nici călcare de lege.

16 Pentru aceea este ea din credință, ca să fie din har și pentru ca făgăduința să fie statornică pentru toți urmașii — nu numai pentru cei din Lege, ci și pentru cei din credința lui Avraam, care este părinte al nostru, al tuturor.

17 precum este scris : **Te-am pus părinte al multor neamuri** — în fața Celui în Care a crezut, adică a lui Dumnezeu Cel Ce învie morții și pe cele ce nu sunt le cheamă ca și cum ar fi ;

18 împotriva oricărei nădejdi nădăjduind, el a crezut că va fi părinte al multor neamuri, după cum i s'a spus : **Așa va fi seminția ta ;**

19 și neslăbind în credință, nu s'a uitat la trupul său amortit — că era aproape de o sută de ani — și nici la amortirea pântecelui Sarei ;

20 și'ntru făgăduința lui Dumnezeu nu s'a îndoit prin necredință, ci s'a întărit în credință, dându-I slavă lui Dumnezeu

34 Prin mijlocirea credinței pe care o dobândesc.

35 Plata lucrătorului nu este un dar, ci o obligație contractuală.

36 Existența unei legi presupune și posibilitatea ei călcare, de unde mânia legiuitorului asupra celui ce o calcă.

37 Moștenirea făgăduită.

38 Alte traduceri : Dumnezeu cheamă la ființă pe cele ce încă nu sunt ; cheamă neantul la existență ; le cheamă la existență pe cele ce nu există. Opțiunea de față e corectă nu numai prin literalitatea traducerii ci și prin ideea fundamentală că Dumnezeu nu trăiește în virtual, ci numai în real (El însuși fiind realitatea supremă, izvor a tot ceea ce există) ; o făgăduință a lui Dumnezeu (pentru viitor) e virtualitate numai pentru noi, dar nu și pentru El : de îndată ce a rostit-o, ea a și devenit o realitate, așa cum trebuie s'o considerăm și noi prin actul credinței (în legătură cu aceasta vezi și nota de la Mc 11, 24.).

21 și fiind încredințat că ceea ce El i-a făgăduit are putere să și facă.

22 Iată de ce credința lui i s'a socotit ca dreptate.

23 Dar nu numai pentru el s'a scris că i s'a socotit ca dreptate.

24 ci și pentru noi cărora ni se va socoti, ca unora care credem în Cel Ce L-a înviat din morți pe Iisus, Domnul nostru.

25 Care S'a dat pe Sine pentru păcatele noastre și a înviat pentru îndreptățirea noastră.

CAPITOLUL 5

Roadele îndreptățirii prin credință. Adam și Hristos.

1 Așadar, fiind noi îndreptățiti din credință, pace avem cu Dumnezeu prin Domnul nostru Iisus Hristos.

2 datorită Cărui am și avut, prin credință, cale deschisă la harul acesta în care stăm și ne lăudăm în nădejdea slavei lui Dumnezeu.

3 Și nu numai atât, dar și în necazuri ne lăudăm, bine știind că necazul rodeste răbdare.

4 iar răbdarea, încercare, iar încercarea, nădejde.

5 Iar nădejdea nu face de rusine, pentru că iubirea lui Dumnezeu s'a vărsat în inimile noastre prin Duhul cel Sfânt Care ni s'a dat.

6 Că'n timp ce noi eram încă neputincioși, la vremea cuvenită Hristos a murit pentru cei nelegiuiți

7 — căci cu greu va muri cineva pentru un drept ; și pentru cel bun poate că'ndrăznește cineva să moară —

8 dar Dumnezeu își arată iubirea față de noi prin aceea că Hristos a murit pentru noi pe când noi eram încă păcătoși.

9 Cu atât mai mult acum, prin urmare, când suntem îndreptățiti intru sângele Lui, prin El ne vom mântui de mânia.

10 Că dacă'n timp ce eram vrăjmași ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului Său, cu mult mai mult, odată împăcați, prin viața Lui ne vom mântui.

11 Și nu numai atât, ci ne și lăudăm în Dumnezeu prin Domnul nostru Iisus Hristos, prin Care am primit acum împăcarea.

12 De aceea, așa cum printr'un om a intrat păcatul în lume — și prin păcat, moartea —, tot astfel moartea a trecut în toți oamenii prin acela în care toți au păcătuit.

13 Căci păcatul era în lume pân'la Lege, dar atunci când nu există lege păcatul nu se socotește.

14 Dar de la Adam până la Moise moartea a domnit și peste cei ce nu păcătuiseră după asemănarea greșelii lui Adam, care este chip al celui ce avea să vină.

15 Dar cu greșeala nu e așa cum e cu harul ; că dacă cei mulți au murit prin greșeala unuia, cu mult mai mult harul lui Dumnezeu și darul Lui au prisosit asupra celor mulți prin harul unui singur, om, Iisus Hristos.

16 Și ce aduce darul nu seamănă cu ce a adus acel unu care a păcătuit : căci judecata de după unul duce la osândire, dar harul de după multe greșeli duce la îndreptățire.

17 Că dacă prin greșeala unuia moartea a domnit printr'unul, cu mult mai mult cei ce primesc prisoșința harului și a darului dreptății vor domni în viață prin unul Iisus Hristos.

18 Prin urmare, așa cum din greșeala unuia a venit peste toți oamenii osânda, tot astfel prin fapta de dreptate a Unuia, peste toți oamenii a venit îndreptățirea care dă viață :

19 fiindcă așa cum prin neascultarea unui singur om cei mulți s'au făcut păcătoși, tot astfel prin ascultarea Unuia cei mulți vor deveni drepti.

20 Cât despre Lege, ea a intrat ca să se înmulțească greșeala ; dar unde s'a înmulțit păcatul, a prisosit harul.

21 pentru ca, așa cum păcatul a domnit spre moarte, tot astfel harul să domnească prin dreptate spre viață vesnică, prin Iisus Hristos, Domnul nostru.

39 Îndreptățirea e un termen frecvent în teologia paulină și desemnează calea prin care omul poate fi socotit drept în fața lui Dumnezeu, apt pentru mântuire. Această dreptate nu e un rezultat al cumpenii justițiare, ci se obține prin har, ca rod al iubirii dumnezeiești, pe de o parte, și prin faptele credinței omului, pe de alta.

40 Starea de grație ; favoarea de a trăi în imediața apropiere a lui Dumnezeu.

41 În speranța că la sfârșitul veacurilor ne vom împărtăși de slava lui Dumnezeu.

42 Mânia Judecării de Apoi.

43 Păcatul îl desparte pe om de Dumnezeu, ceea ce echivalează cu moartea lui sulească, moartea vesnică (în opoziție cu viața vesnică).

44 Versetele 12. 13 și 14 introduc în doctrina creștină tema păcatului originar ; solidară cu Adam (arhetipul), specia umană moștenește păcatul acestuia.

45 Paralela Adam-Hristos devine pregnantă : dacă neascultarea lui Adam le-a adus oamenilor moartea, ascultarea lui Hristos față de Tatăl și a ficiișării față de Hristos le aduce Viața.

46 Vezi 2, 27 și nota.

PRIVIGHETORUL

— rubrică realizată în colaborare cu publicația „Expres Magazin” —

SORIN TOMUȚA

„Despre absurdul deghizat în cotidian te(mbe)lizorul ne vorbește doar cu o jumătate de glas în timp ce realitatea deformată pînă la saturație silește Istoria să se prelingă de-a lungul vitrinelor umilite. Nouă nu ne mai rămîne decît să prîzăm viața ca pe un drog cu termenul de valabilitate depășit”. Acesta este motto-ul pe care studentul timișorean Sorin Tomuța (născut în 7.VII.1967, anul I română-engleză) și l-a ales pentru versurile sale.

Close to the edge

unde va intr-un colț
Infrigurat
caloriferul se
autoexcită
pe-aproape
șobolanii fac o
partidă de yamms
în nocturnă
dincolo de geam
noaptea
va ucide cu singe
rece
încă o stradă și
tu
te vei retrage
ca un reflux indurerat
dintr-o existență
vetustă
dar
abia miine
apele
vor innebuni
încremenind
deasupra cascadei

Simfonia unui întuneric aparent provincial

adăpostul cuminte obscur
și
după amiaza
scorojită obscen
pe pereții
sălii de cinema
(probabil
steaua roșie)
ghicindu-ți doar
ploaia strivită de
pleoapele îngreunate
de sare
îngerul tarkovski
recită blazat
litania
ultimului său film
alb negru
sufflindu-și
din cînd în cînd
în pumni

INA MANTA

Eu nu am bruscat ploaia cu pașii

Această beznă — noroi — viață e
frumoasă
Chiar, și cu nuferii injunghiați pe la
spate :
de prudentă,
de coșnarul regulilor
de micimea preocupărilor

Știi, cum e fără tine ?
Știi, tu, miine fără subterfugii.
M-ai părăsit într-o cazarmă
să sterg cu lîni pe venă, zilele.
Obligată să droghez fapte
și tot ce n-am făcut.

Ia-mă din nebunia subită a nopții.
Ia-mă !

De ce ești așa frumos ?
Să mă gîndesc la tine, îndrăgostit de
mine ?

Mă mai vrei ?
Ia-mă.
Eu nu am bruscat ploaia cu pașii.

Mi-e dor de tine secundă
Visez că te pătrund, că te posed
în miezul verii de acum un an.
Mă mai vrei ?

Măi, miine depersonalizat, acru, în
disgrație

Mușcă-mă !
Atinge-mă cu dinții tăi cariati
Cu buzele tale elegante, creionate.
Sărută-mă cu infernul orelor.
Apropie-te !
Măi accident în plină toamnă.
Ia-mă !

M. GĂBREANU

Alternativă (I)

Dincolo de ochiul întors
în cel mai adînc refuz posibil
în tăcerea neagră
la un pas
de ultima cădere a secunde
acolo unde
nici un efort
nici un gînd contrar
nu te mai poate întoarce :

Coloana de lumină
unind toate lumile posibile
Zeul așteaptă !...
Înțeleptul o știe
el
se sinucide
sau arde.

Soare orbitor

Totul e uscat afară
vociile oamenilor largesc deșertul
preoții s-au mumificat în biserici
zilele

s-au ascuțit
de atîta singurătate.

Orice și oricine
singerează
la cea mai mică mișcare.
Copacii

și-au uscat umbra
ultimul inger văzut
a împlinit azi o mie de ani.
Miinile mele
sunt din ce în ce mai ușoare
soarele trece prin ele discret
pe malul unei ore aștept
restul morții...

ANA BLEDEA

Constituțional

Un ciine latră
rînd ca o mitralieră
Bucăți de pămînt. Cadavre
Parlamentul descoperă legi
de îngropăciune.

Fiecare cu capete fierbinți
în noaptea de odihnă
Slăvesc — bacante
— imperii
— piramide nemărginite

Cresc cruci din singurătate
pe urmele ei

miroase cenușa
Pămîntul miroase tot —
— constituțional

Baladă

Mă rog între
somm și trezire
Telefonul zbirnie ca un speriat
s-aude o voce
ce despre tata povestește.

O patrule de noapte
găsite-l-au beat
dormind la margine de drum
Dar n-avea bulcîn.

Acest gest, cetățenesc
aduce după sine o amendă
La miezul nopții. E frig
merg să-l identifice
pe Tata.

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

văzută de Ion Cucu

„Lumea pe care am cunoscut-o”. Azi : Arnold Hauser

Să ne aducem aminte de Li-viu Damian și de a sa „Baladă a învățătorilor”

Portretul prozatorului la tinerețe : Eduard Huidu

Mircea Nedelciu ne asigură că și ieri va fi o zi

Ion Budescu între poezie și audio-vizual

Pictură fără frontiere

Marcel Chițac se află în lumea picturii de mai bine de douăzeci de ani, dar statutul său profesional este recunoscut oficial de foarte puțin timp, nu pentru că nu ar fi avut calitățile care să-l susțină într-o asemenea postură, ci datorită traiectoriei solitare pe care a evoluat, fidel totdeauna crezului său estetic și moral, deprins de la părintii, dascălii și confracții lui întru trecere prin purgatoriile vieții. Aceasta nu l-a împiedicat, cel puțin în ultima vreme, să-și afirme o anumită reacțanță la slăbiciunile, erorile și suferințele lumii în mijlocul căreia trăiește, să-și exerseze spiritul civic nu doar ca o gimnastică la modă și diletanță, ci drept un răspuns calificat la întrebări și neliniști — ale sale, ale generației sale, ale tuturor celor guvernați de bun simț și de frica lui Dumnezeu. Același re-

sort lăuntric îi alimentează și demersul creator, caracterizat, înainte de toate, de rigoare, simplitate a mijloacelor expresive și o cuceritoare candoare a viziunii plastice. Artistul ni se prezintă astăzi, la Galeria „Simeza”, cu o prețioasă selecție de uleiuri ce îmbogățesc întrucâtva imaginea pe care ne-o crease cu prilejul anterioarei sale „personale”, unde dominante erau peisajele. Este momentul, credem, al deplinei consacării naționale a acestui înzestrat pictor. O face cu mijloacele virtuozului, altfel spus, ale celui ce nu are orgoliu înainte-mergătorului, ci numai ale ucenicului ce-și depășește maestrul.

Marcel Chițac tinde spre un soi de perfecțiune a gestului pictural. El revine mereu și mereu la același model (cînd ne referim la peisaj, mai ales), îi cercetează proporțiile și armonia detaliilor, ori datele expresive, descoperă fără a osteni infinitele valori ale luminii peste o margine de sat, ori în dantele majestuoasă a unui nuc desfrunzit din Horodiștea natală... Și el desenează neobosit și exact mereu același peisaj, dar pe care niciodată nu-l repetă, aflînd în aureola de lumină care învâluie obiectul cercetării sale plastice o nesecată sursă de îmbogățire și înobilare transcendentă a percepției realului. Chițac nu fotografiază, nu face o simplă memorialistică din aventura sa creatoare, deși el sondează realitatea cu o remarcabilă intensitate a trăirii afective. El face din acest ritual un fel de canon al laboratorului său de creație, un lanț continuu de probleme în planul picturalității. Cred că ar fi interesantă materializarea unei asemenea experiențe, cînd la capătul unei perioade de lucru de cîtiva ani artistul să alături pe aceleași simeze versiunile aceluiași subiect de studiu artistic. Ca un fel de editie revizuită și mereu îmbogățită a unei opere unice. Aspiratie care a animat personalități ale artei și care a și rodit în unele cazuri, dacă ar fi să ne gîndim fie și numai la portretistica lui Modigliani, la cele cinci

serii fundamentale din sculptura lui Brâncuși sau, mai aproape de noi, la „Grădinile suspendate” ale lui Alin Ion Gheorghiu. Numai că la Marcel Chițac nu este vorba de un experiment și nici de o sărăcire voită a orizontului său de investigație artistică. În jurul obiectului propriu-zis artistul construiește un univers de valori cromatice, o rafinată poezie a luminii care individualizează forma, îi dă, printr-o tratare diferențiată și sensibilă, autoritatea expresivă deplină. În aceasta se ilustrează perfect distincția pe care o făcea, prin anii '20, André Lhote — într-un eseu asupra transfigurării plastice a universului inconjurător — între nevoia de precizie realistă, pe care o resimte îndeobște consumatorul obișnuit de artă, și precizia plastică, pe care o ținteste artistul. Chițac încearcă prin arta sa, prin rezoluțiile sale artistice, mai exact spus, să alieze aceste două năzuințe, să le găsească numitorul comun. Călea pe care încearcă acest nobil compromis este legată de evaluarea foarte exactă a potențialului pe care l-a conferit dintotdeauna picturii desenul. Marcel Chițac este un desenator excepțional și forța picturii sale rezidă în rigoarea și calitatea liniei sau a sugestiei liniei care conturează o formă. Aceasta îi descătușează simțurile, percepția cromatică este totală, dar supu-

să unor distilații ce par a sfida precizia realistă (imposibilă și dureroasă în planul culorii), dar urcînd pe scara preciziei plastice pînă la personalizarea inconfundabilă a instrumentelor folosite. Argumentul cel mai credibil pe care ni-l oferă pe acest plan pictorul rezidă acum în impozanta serie de nuduri, creații ce se află mai presus de obișnuita lecție de atelier, în care desenul, compoziția, armonia formelor și ambianta cromatică alcătuiesc un ansamblu foarte unitar, concentrat stilistic, în ciuda netei apartenențe la marea tradiție a picturii figurative neo-romantice și post-impresioniste (autohtone). Și în portretele pe care le expune în această ultimă personală, se disting aceleași calități transante de desenator, capabil să surprindă cu exactitate detaliile caracterologice, dar și plătirea în inefabil a privirilor. Pictura lui Chițac este o sinteză fericită între senzualitatea tușei și a tentelor de culoare și sonoritatea încărcată de poezie și căldură a luminii pe care o adună în pinzele sale. Este, în acest sens, una dintre cele mai împlinite făgăduințe ale picturii noastre contemporane, pe acel versant al rostirii artistice în care maturitatea expresiei nu umbrește cu nimic canoarea și prospectivitatea viziunii plastice.

Corneliu Antim

muzica

Jean François Antonioli (II)

J.F.A. : Nu îi iubesc pe artiștii (interpretii) de „autoritate”, specializați într-o anume muzică. E important să știi să te „adaptezi” la compozitor.

(Aici J. F. dezvoltă o idee care mi se pare foarte interesantă și, practic, absentă din esetica de specialitate. Aceasta a fenomenului sonor văzut ca un organism viu, complex. „Muzica trebuie pusă într-o anume «ecuație». Trebuie să-i găsești nu numai stilul ei și microcosmul ei. Biologia”).

— Credeți, domnule Antonioli, că se poate vorbi de o criză a muzicii contemporane? Deși, mai corect ar fi să spunem muzică. Nu-l deloc sigur că publicul apropiat lui Varese, de exemplu, îl acceptă la fel de ușor pe Xenakis. Căci „impasul” despre care se vorbește, în exces, poate, se referă în primul rînd la relația public-creator. La comunicare.

J.F.A. : Există, mai întii, o criză a societății, în general. Și nu într-un sens negativ. Ea, societatea își caută de fapt „vocația” adevărată. De aici și o anume tensiune. În ce privește publicul, cine poate asculta/cunoaște tot ce se cîntă? E sigur, însă, că dacă institutul din Vest nu ar subvenționa ansamblurile contemporane, viața lor ar fi pusă sub semnul întrebării. Trebuie găsite și afinitățile electivă față public — compozitor și interpret (...). Orchestrele românești sînt obișnuite cu repertoriul secolului XX. Nu sînt atinse, încă, de spiritul tiranic al economiei de piață. Sponsorii sînt, desigur, importanți, dar au și exigențele lor. Să temporizăm instalarea

acestui fenomen („cultura de piață” — n.n.) și viața muzicală va avea de câștigat. Stiu, condițiile de aici sînt grele. Salarii mici, instrumente nu totdeauna de calitate, dar lanțul comunicării de-spre care vorbeam mai înainte e mult mai sănătos.

(Nu vreau să-l contrazic pe oaspetele nostru. Cunoșc și partea mai „neagră” a lucrurilor. Mă bucur oricum, că ne vede astfel și că experiențele prin care a trecut în România i-au fost favorabile. Sau cele dinafara țării, la care am participat și noi. De exemplu succesul turneului pe care l-a avut în martie '91 în Franța cu orchestra filarmonică timișorene. De data asta în calitate de dirijor. Ajungem, inevitabil, la relația pe care acesta trebuie să o aibă cu orchestra).

J.F.A. : Interpretii nu trebuie tratați ca o masă amorfă, ca simpli și corecți executanți. Trebuie, cred eu, reevaluat rolul muzicianului. Relația cu zonele profunde ale inițiativului.

(mai '92 Timișoara)

Valentin Petculescu

parțial color

Tot împreună

de cînd televiziunea noastră și-a spus liberă — ultimul cuvînt a fost cenzurat între timp, dar noi nu-l vom uita niciodată — are slăbicuni omenesti, încît nu putem decît să o felicităm pentru opțiunile sale ferme, previzibile de altfel. O conferință de presă a candidatulului la președinția României, Emil Constantinescu, a fost anunțată printre alte știri lăsîndu-se, plăcerea postului independent SOTI de a o difuza în mare parte. Cei care au văzut-o sînt deja alarmați. Rectorul de la Universitatea bucuresteană e un pericol pentru emanatul nostru. Mi-e teamă și mie pentru domnia sa. Surpriza Alianței Civice are idel, pragmatism, e elegant în expunere, tolerant și-l poate învinge pe domnul Iliescu chiar cu armele sale. Vom trăi și vom fi liberi, ca să parafrarez un slogan al Revoluției. Asadar, dacă evită primejdiiile reale răzvăneii noastre nu scapă nici o deplasare în timp și spațiu a celor din anturajul Cotrocenilor. Cu o singură excepție: bilciul de la Convenția F.D.S.N. Ei, bine, și acele secvențe de antologie au fost re-partizate (!) tot celor din Soseaua Olteniței. La un miez de noapte am văzut isterii jucate la lumina zilei, Fedesenite, în special, speriate că le vor fi dezvăluite golurile din sală, șogojii de la tribună și Verdetul de la o toată specială au tăbărit pe operatori și reporteri, mai să-i facă afis electoral. Norocul celor insinuati în sală a stat în abilitatea lor, fiindcă unii au filmat cu camere ascunse, derutînd agresorii așa-zis democrați. Singurul care a încercat să aducă la ascultare cîreada agitată a fost, evident Văcaru, dar parcă nici autoritatea lui nu a diminuat carnavalul stingist. Poate ne va aduce noi secvențe chiar televiziunea noastră, fiindcă momente din astea nu

se lvesc mereu și istoria trebuie să ia act de ele. O istorie cu Mois, Martian, Gherman, Solcanu pe baricade interesează pe tot omul atras de atîtea evenimente epocale. Căci un eveniment epocal pare să fie și un fel de aniversare a revistei bilingve „Impreună”, concepută, editată și fluturată de unul din cei mai mari apologeti ai Răposatului, Hajdu Gyoza, devenit celebru mai ales prin soția sa, muza unui alt apologet de casă, Adrian Păunescu. Solii din Pangrati nu puteau omite un astfel de moment aniversar sau ce-o fi fost acolo, unde au participat cu vorba și chipul numai oameni aleși pe sprînceană. S-a ivit, parcă din cavernele neamului, călugărul din vechiul schit, Adrian Păunescu. Uite așa o barbă avea, de atîngea pămîntul, adăugată altor bărbi, plesnind printre cuvinte. Dacă operatorii l-ar fi ținut mai multă vreme în imagine, ne-am fi grăbit să ne facem cruce. Dar nu toți trăiesc pe fillera roșie, așa că ne-au salvat la timp. N-a lipsit nici Mihai Ungheanu, pripăsit cînd la o revistă, cînd la alta, demonstrîndu-ne tuturor că se arată numai acolo unde e nevoie acută de numele său. Protecția a fost asigurată de Alexandru Majorov, sau Mironov, n-am reținut niciodată acest nume sigur pe sine, cu două degete ridicate, terțiu rămas de la Revoluția română furată în direct. Și ca trupa de asal să fie completă, a ieșit iarăși în față tribunul de peste Prut, luptînd pentru independența Basarabiei numai din fotolii bucurestene, Grigore Vieru, cu buzunarele doldora de poezii pentru orice ocazie s-ar ivi cu discursurile ad-hoc la revere, a inno-bilat acțiunea, aducînd mesajul fraților de singe, cum numai el o știe, de tresare de invidie și Alexandru Andrei-țoiu, Sigur, televiziunea noastră, atît de promptă în a-și face o firmă, ne aduce în prim plan numai momentele excepționale, ca să-l parafrazăm pe bardul de la Bărca, dar nu-și duce totuși mandatul pînă la capăt. Cu mai multă atenție, insinuîndu-se prin diverse cotloane, ar fi descoperit pe-acolo și alți cîntăreți de soi și soia, Dinu Săraru, Valeriu Ripeanu, Ion Potopin și alți toni pozitivi, care duc mai departe tradițiile noastre revoluționare tot împreună.

Marius Tupan

Un florilegiu

Cu mai bine de 40 de ani în urmă, când venind din Rhodesia, Doris Lessing se stabilea în Anglia, bunul cel mai de preț pe care viitoarea scriitoare îl aducea cu sine era un manuscris — „Cîntecul ierbii” („The Grass Is Singing”). Cartea avea să impună instantaneu un artist remarcabil al cărui stil cucerea binemeritatele elogii ale criticii. În 1989, la împlinirea vârstei de 70 de ani, prestigioasa editură Jonathan Cape i-a cerut autoarei să alcătuiască o antologie reprezentativă pentru întreaga sa creație. Rezultatul avea să fie un florilegiu pilduitor. În ciuda unor inevitabile subiectivism, poate că artiștii sint cei mai în măsură să-și judece calitatea operei. În cazul antologiei de față — „THE DORIS LESSING READER”, Jonathan Cape, London, 1989* — autoarea reușește cu finețe, și discernămînt o selecție a tot ce avea mai reprezentativ într-o creație de o viață, cuprinzînd nu numai cele două filioane viguroase ale operei sale — scrierile realiste și romanele lumilor spațiale — un soi de plămuiți mitice, cu vădit sens de parabolă — ci și un

larg evantai de preocupări specifice unui artist original cu disponibilități stilistice remarcabile. Vom descoperi aici problematica socială complexă, tensiunile rasiale și strădaniile de emancipare ale Africii, laolaltă cu dilemele conviețuirii diverselor comunități, dar și nostalgia peisajului african cu toată insolita lui frumusețe. Nu vor lipsi însă nici dezbaterele de ordin ideologic ce, la un moment dat, au preocupat-o atît de mult pe autoare, dar, mai presus de toate, vom descoperi capacitatea de a zugrăvi, cu o măiestrie ce nu rareori atinge granițele rafinamentului, acele delicate resorturi ale sufletului omnesc, procesele inefabile ale afectivității, surprinse în momente cruciale ale existenței. Doris Lessing ne avertizează din capul locului, într-o elegantă prefață, că, în concepția sa, cele două direcții fundamentale ale prozei — realismul și fantasticul — se întrepătrund în opera sa, constituind două laturi complementare ale aceleiași viziuni artistice. Interesantă ni se pare, totodată, afirmația potrivit căreia realismul — în ipostaza sa uzuală — este o modalitate de abordare a lumii încă foarte tînără — reprezen-

tină o experiență de cel mult 400 de ani — în vreme ce marea literatură — literatura străveche — a fost dintotdeauna fantastică, mitică. Așa se explică, poate, și propensiunea spre romanul științifico-fantastic (ciclu „Cannopus in Argos — Archives”) — specie care în creația autoarei ar putea fi considerată mai degrabă un „roman spațial” în care subzistă obsedant miturile și problematica Terrei („Shikas-tra”) și tensiunile sale erotice și abordarea gravă a raporturilor dintre eul feminin și masculin („The Marriages Between Zones Three, Four and Five”). Dar orice s-ar zice, antologia este mai presus de toate o demonstrație strălucită a talentului unui stilist de marcă, a unei personalități artistice care minuieste slova cu sensibilitatea și forța incantatorie a poetului. Dintre numeroasele secvențe decupate dintr-o operă amplă ne-au impresionat în special cîteva fragmente ce ni se par a oglindi în mod deosebit trăsăturile rare ale stilului lui Doris Lessing. Am admirat în primul rînd grația și arta inefabilului în ampla năvălă „Deprinderea de a iubi” („The Habit of Loving”). Cu mijloace simple, într-o proză de o muzicală fluentă, ce surprinde cele mai imperceptibile mișcări ale sufletului, este înfățișat procesul dramatic al pogoririi senectutii, cu efectele sale turbatoare asupra vieții afective. Numai că degradarea ființei fizice nu reușește totuși, în nici un chip, să anihileze mișcările lăuntrice, apele freatice fine ale vieții afective. Și într-o splendidă „demonstrație” artistică, Doris Lessing ne arată că indiferent de vîrstă, „deprinderea de a iubi” — această benefică facultate a ființei umane — nu pierde ci, mai degrabă, se transfigurează, rămînînd în esență aceeași. De bună seamă, punctul de referință al antologiei îl constituie fragmentul din consacratul roman „Cîntecul ierbii”. Povestea lui Mary Turner, istoria „banală” a unei ființe timide ce se adaptea-

ză anevoiile conveniențelor traumatizante ale societății — sălășluind îndelung în paradisul purității sale — este de-a dreptul patetică. Ea îmbină în țesătura de o mare complexitate a romanului (ce este în fond și o poveste polițistă) implicit o bogată problematică socială. Dar, mai presus de toate, ce impresionează în fragmentul ales este analiza subtilă, de o mare pătrundere psihologică, a vieții intime a unei femei. Este o proză care prin cadențele sale molcome pare a reverbera o generoasă înțelepciune a inimii. În fine, se cuvine să menționăm din acest amplu florilegiu și paginile extrase din „Carnetul auriu” („The Golden Notebook”) ce se constituie, de fapt, într-un amplu poem în proză, un poem în care, pe fundalul unui peisaj mirific — explozia de o frumusețe cvasivegetală a fluturilor ce-și caută perechea, într-un frenetic dans al elanurilor erotice cele mai pure — se desfășoară acte de cruzime ce dau sensuri nebănuite gestului aparent banal al grupului de oameni ieșiți în natură. Uciderea absurdă a huliștilor — în stupide scopuri gastronomice — capătă în acele clipe în care firea freacă de efortul perpetuării, speciei implicații turbatoare. Ne aflăm în fața unui text sobru și somptuos în același timp, pagini de proză în care autoarea, ce pare detașată de universul pe care-l zugrăvește, surprinde viața și rosturile tainice, grave ale lumii. Inchizind paginile acestui „Florilegiu Doris Lessing” încercăm un sentiment de plinătate sufletească și elevată satisfacție estetică. Și înțelegem, poate, că secretul acestui artist constă în măiestria cu care reușește să confere forță și grație cuvintelor celor mai simple.

Virgil Lefter

* THE DORIS LESSING READER, JONATHAN CAPE, LONDON, 1989.

vieți neparalele

Un actor al secolului

În memoriile sale, Ilya Ehrenburg s-a numit un „actor al secolului”. Prin aceasta voia să spună că a rămas mereu fidel „liniei de viață”, adică soartei ce i-a hărăzit să trăiască într-o vreme cînd lumea a cunoscut revoluția bolșevică și luptele singeroase ale „roșilor” cu „albii”, exilul intelectualității ruse în Occident, apariția și creșterea fascismului, războiul civil din Spania, procesele staliniste, gulagul, pactul Ribbentrop—Molotov, războiul, holocaustul, echilibrul terorii atomice, insurecția maghiară, precum și alte momente convulsive. Formula „actor al secolului” trebuie înțeleasă în două sensuri: Întîi acela că Ehrenburg a fost implicat de aproape în mai toate zvicolirile dureroase ale veacului. S-a aflat la Kiev, orașul său natal, pe timpul pogromurilor dezlănțuite de sotiile negre ale lui Petliura, sub lozincă: „Omoară jidanii, salvează Rusia!” A văzut orașul trecînd din mîinile generalului Denikin în cele ale trupelor conduse de Krasnov. Apoi au venit cazacii din Kuban, forțele guvernului de la Astrahan, nemții, în sfîrșit Armata Roșie. Ehrenburg se refugiază în Georgia, revine la Moscova, îndeplinește vași funcții culturale, obține astfel o rație alimentară și niște haine, dar luat drept agent al lui Wrangel, e arestat de Ceka și eliberat grație amicului său din anii liceului, Buharin. În drumul emigranților, le împărțese existența nomadă, înarmat însă cu un pașaport sovietic, care-l permite să se întorcă în țară ori de cite ori avea gust. Din această experiență politico-picarescă a ieșit romanul Julio Jurenito (1921), considerat de mulți capodopera lui Ehrenburg și dovada opțiunii sale sceptice, sarcastice „mic-burgheze”, după alții.

Se instalează la Paris, unde și va petrece o bună parte din viață. Nu lipsește însă nici din Petrograd, Kiev, Harkov și Odesa, în epoca N.E.P.-ului. E la Moscova cînd moare Lenin. Voiajează iar prin Germania, Polonia, Cehoslovacia, Austria, Belgia. Scrie cărți pătrunse de simpatie pentru societatea născută din revoluție. Viața și moartea lui Nicolae Kurbov (1922) Pasărea răpitoare (1925). Pe nerăsuflăte (1935), Ulița Protociny (1927), dar și cu multe observații critice. A doua zi a creației (1934), ba chiar satirice, Viața furtunoasă a lui Lazie Roitschwanitz (1927). Correspondent al „Izvestiei” la Paris, intră cu o mare apringere în bătălia antifascistă fiind unul dintre artizanii Congresului pentru Apărarea Culturii din 1935. Pleacă pe urmă ca reporter de război în Spania. Aici se împrietenește cu militanții antifasciști, Togliatti, Vidali, Pascardi, Cocea Popovici, Luigi Longo, Rajk, Nenni și scriitorii prezenți asemeni lui în republica iberică, incendiată, Malraux,

Hemingway, Louis Fischer, Ludwig Renn, Pablo Neruda ș.a. La bordul unui „camion de propagandă” străbate fronturile, ca să prezinte soldaților filme revoluționare și să-i îmbărbăteze; o companie îi ia numele, botezîndu-se „Centuria Ilya Ehrenburg”. Concomitent Stalin începe marea epurație. În trecerea prin Moscova, Ehrenburg descoperă atmosfera de spaimă din Uniunea Sovietică, unde au loc arestările zilnice și execuțiile combatanților din Brigăzile Internaționale. Ehrenburg își vede căzînd victime, pe rînd, prietenii apropiați și cunoscuții, Mirova, Gorev, Antonov-Ovseienko, Kolțov. În jurul lui se face gol, confrății îl ocolesc, dar scapă ca prin minune. E trimis iarăși la Paris, unde îl prinde semnarea pactului rusinilor între Stalin și Hitler, idila lor, cu toate consecințele ei morale catastrofice pentru adversarii jurați ai fascismului. Curînd, năpustirea diviziilor Wehrmacht-ului asupra Uniunii Sovietice îl va aduce pe Ehrenburg iarăși în prima linie de luptă. Correspondent de front al ziarului armatei Steuca Roșie scrie nenumărate articole cu care izbuteste să miste fibra cea mai intimă din sufletul soldaților, cum avea să constate generalul Ortenberg. Lansază chemarea „Omoară-l pe neamț!”, și se pricepe să-i dea o încălțătură emotivă extraordinară prin stilul editorialelor sale. „E mai eficace decît cîteva divizi blindate” avea să spună același general, redactorul șef al publicației amintite. Insuși Hitler îl menționează pe Ehrenburg printre adversarii cei mai de temut ai Reich-ului, Ziaristul își cîștigă o uriașă simpatie populară.

E prezent la Nürenberg și are satisfacția să-i vadă pe seții nazisti în fața tribunalului internațional. Bucuria se dovedește a fi de scurtă durată; în Uniunea Sovietică reîncep arestările și judecățile sumare. Cei desemnați a fi victime sint acum „cosmopolitiții” termen prin care sint vizati mai ales intelectualii evrei. Se declanșează o veritabilă campanie antisemită, ziarul idis Einigkeit, e suspendat comitetul antifascist evreiesc, desființat și fruntașii acestuia, scriitorii Peret Markis, David Bergelsohn, Itic Fefer, regizorul Meyerhold, vechiul bolșevic Losovski, sint impușcați ca spioni și trădători, după ce strînseseră milioane de dolari în Statele Unite pentru Uniunea Sovietică. Semnalul reprimării îl dă moartea marelui actor Mickhoels, într-un accident care ascundează practic o crimă. Scapă neucis și doar trimis în lagăr academiciana Lina Stern. Ehrenburg, în schimb, primește misiunea de mesager al păcii și apărătorul regimului sovietic împotriva „ponegritorilor imperialisti”. Rol trist și îngrat, pe fundalul noilor masacre staliniste, Ehrenburg devine o figură de proră a mișcării mondiale pentru pace, piesă importantă a manevrelor propagandistice și diplomatice comuniste. E aclamat, suspectat și vituperat, capătă premiul Stalin și i se refuză viza de intrare în Franța, ca persona non grata.

În sfîrșit, apucă moartea lui Stalin, anii

Ehrenburg, văzut de Picasso

„dezghețului”, salutați cu un mic roman, după care epoca și-a luat numele pentru scurta ei durată, căci o urmează iar lungul „reinghet”, cînd va fi iar ținta atacurilor ideologice împotriva „negativistilor”.

„Actor al secolului” a fost și în alt sens, vrea să ne dea de înțeles el. A trebuit să joace, după cum a fost piesa vremii, adesea sinistră. Ehrenburg caută să-și explice astfel comportările, contrariante de multe ori, adaptate împrejurărilor, însoțind entuziasme și aversiuni regretate apoi, dar proprii secolului, mentalităților lui. E justificarea pe care scriitorul o furnizează retrospectiv la ceea ce i s-ar putea reproșa într-o existență tumultuoasă, plină de momente dificile. Lilly Marcou preia frecvent această motivare în frumoasa biografie pe care a consacrat-o de curînd la Plon lui Ehrenburg. Nu fără însă a trece, cum spune, peste „umbrela” figurii sale atît de atașante. Biografa are și meritul de a arăta ce a fost efectiv „secolul”, dacă el este invocat drept scuză. Practic dilema comportărilor lui Ehrenburg se reduce la întrebarea: Pentru ce l-a protejat Stalin? A fost scriitorul o slugă supusă a aparatului propagandistic, comunist, o ființă vinovată de grave lașități, cum susțin detractorii lui, sau dictatorul de la Kremlin a înțeles, cu diabolică sirenă, cît poate folosi regimului un asemenea talent neobșnuit, dacă e lăsat într-o relativă libertate, chiar nonconformistă. Stalin nu l-a primit niciodată pe Ehrenburg, a comunicat cu el direct, într-un singur rînd, telefonic, voînd să afle cum are de gînd să continue Căderea Parisului (1942). Autorul i-a scris însă atotputernicului personaj de două ori; cînd și-a simțit viața amenințată, pe vremea vînzării celor reveniți din Spania și apoi cu ocazia prigoanei dezlănțuite împotriva „cosmopolitilor”. De fiecare dată înalta protecție a funcționat. Ehrenburg a tăcut, cînd amicului său Buharin a fost condamnat ca vînzător al Uniunii Sovietice lui Hitler și Mikadoului. A refuzat însă cu indignare invitația de a face în Pravda cor cu cei care aplaudau sentința. La

fel, nu a acceptat să dezmîntă în Daily Worker, acuzația că regimul sovietic îi persecută pe evrei și duce o politică antisemită, Ehrenburg și-a ajutat de cite ori a avut putința confracții. A apărut-o pe Margarita Aligher, cînd a fost atacată în Congresul Scriitorilor Sovietici. Ossip Mandelstam a găsit mereu casă deschisă la Ehrenburg cum recunoaște soția poetului însăși. A cheltuit o mare energie în reabilitarea lui I. Babel și a altor scriitori asasinati. În plină prigoană împotriva evreilor, cosmopolitiți fără patrie, Ehrenburg internaționalist și antisionist, a ținut să-și recunoască public originea iudaică. Atîta vreme cît va mai exista pe lume un antisemit — declara el — mă voi simți evreu.

Lilly Marcou cercetează răbdător represiunile care i-au fost aduse scriitorului, are lungi convorbiri cu fiica lui, Irina, cere părerea soției prietenului său cel mai bun Savici, Margaritei Aligher și Geniei Nadici, o invocă pe Nadejda Mandelstam, culege informații de la alte persoane care l-au cunoscut îndeaproape. Dna. Yves Farge, Isabela și Jacques Vichniac, Simon Markis, Antonia Pirojkova, Iuri Afanasev, generalul Ortenberg, Ida Chagall, Dominique Desanti, Claude Roy, Evgheni Evtuşenko, Helene Parmelin, examinează arhivele poliției franceze. E în măsură să spulbere astfel multe calomnii cum a fost născocirea răspîndită de fostul deportat Bernard Turner, cum că Ehrenburg ar fi contribuit la execuția membrilor comitetului evreiesc antifascist, după chiar spusele lui, Fefer și Bergelsohn. Aflăm și o serie întregă de lucruri cu totul necunoscute: Stalin pregătea deportarea evreilor în Binobidjar, la capătul „afacerii medicilor asasinati”. A imaginat ca ei înșiși să reclame acțiunea spre a fi feriti de un eventual pogrom. În acest sens a circulat chiar o petiție pe care Ehrenburg a refuzat să-și pună semnătura alături de academicianul Mints. A avut o întvedere cu Hrușciiov care-l antipatiza, dar a încercat să-i cîștige sprijinul. Ehrenburg a profitat de ocazie ca să pledeze, fără succes, reabilitarea lui Zosenko. Scriitorul a întretinut în anii tiriei o lungă și discretă relație amoroasă, extraconjugală, cu Liselote Mehr, domiciliată la Stockholm, unde soțul ei era primarul orașului. Memoriile lui Ehrenburg au apărut cîmpirite de cenzură și în forma lor inițială abia cînd Gorbaciov va introduce glasnost-ul, după moartea autorului.

Este vădit că Lilly Marcou nutrește o mare simpatie pentru eroul biografic pe care a scris-o. Tusele întunecate ale portretului sint, ca urmare, indulgente. Dar printre cele luminoase găsim nu puține juste și pline de nuanțe. „Cel mai apusean scriitor rus”, a fost înainte de toate un om bun, uman, pentru care amicitia conta. Iubea sincer cultura și detesta violența. Nadejda Mandelstam își aminteste cum a vindecat-o de spiritul „antropofag”, atunci cînd era foarte tînără și au amuzat-o niște cuplete ale lui Maiakovski relatînd încercarea unor ofițeri „albi” în canalul Moica. Ehrenburg, prezent, a muștrătat-o vehement și a săturat-o pe viață să mai ridă de asemenea lucruri. Naratorul aventurilor tragi-comice prin care a trecut Iuri Jurenito a visat să trăiască într-o lume lipsită de violență. Dar tocmai de aceasta nu a avut parte.

Ov. S. Crohmălniceanu

* Lilly Marcou: Ilya Ehrenburg. Plon, Paris, 1992.

sherwood anderson

POVESTEA UNUI POVESTITOR

A, ce de baliverne de necrezut se mai spun uneori despre scris! „Trebuie să îți seama de morala celor care te citesc; trebuie să plăci sau să amuzi cititorii cu cuvintele și frazele acestea.” Trăim într-o epocă în care se vorbește mult despre „servicii” — servicii făcute cumpărătorilor de automobile, călătorilor din trenuri, consumatorilor care cumpără alimente preambalate. Dar nimeni nu trebuie să facă servicii micilor cuvinte, cuvintelor cu care facem dragoste, prin care ne apărăm cu minciună după ce l-am ucis pe prietenul care ne-a furat femeia rivnita — cuvintele cu care ne îngropăm morții, ne consolem prietenul, cu care, până la urmă, sintem meniți să ne spunem unii altora, dacă sintem în stare, toate tainele viselor și speranțelor noastre?

Eu unul mă consider slujitorul cuvintelor. Nu cunva tu ai să-mi spui ce cuvinte trebuie să las deoparte și să nu scriu? Tu se cade să fii stăpînul stării mele sufletești, prinse poate chiar de la tine, cînd mergeai pe stradă și am văzut că nu m-ai zărit și cînd erai mai duos și mai sincer în toată comportarea ta decît ai fost vreodată pînă atunci, sau cînd, vai, erai mai perfid și mai crud. Ei, ce cuvinte am mai așternut aici, pe hîrtia aceasta!

Dar rămîn foile de hîrtie curate, nescrise. Pe ele voi scrie cu îndrăzneală, cutezător, și sincer — miine.

O, în piepturile oamenilor vibrează un simțămînt care nu va pieri. Epocile pot să vină și să se ducă, dar simțămîntul este mereu viu, palpînd, în piepturile puținilor rămași credincioși lui. Pentru muncitor, pentru mesetegar, materialele cu care lucrează sînt asemenea chipului lui Dumnezeu zărit peste marginea lumii. Pentru cel care făurește ceva din ele, materialele sînt făgăduiala că i se va înfățișa Dumnezeu creației.

Uzinele lui Ford nu pot ucide dragostea pentru materialele lui în cușetul muncitorului și totdeauna, pînă la urmă, dragostea de materiale și de unele din sufletele muncitorilor și va ucide pe Forzii lumii. Standardizarea este doar o fază trecătoare. Unelele și materialele făuritorilor de bunuri nu pot rămîne vesnic ieftine și murdare. Cîndva ei vor ieși din țara steapă a standardizării și se vor întoarce la materiale lor. Dacă mașina e destinată să supraviețuiască, se va afla din nou sub dominația mîinilor muncitorilor, cum se și întîmplă, fără îndoială, în sute de locuri necunoscute. Ziua redescoperirii omului de către om poate fi mai aproape decît ne închipuim. Nu s-a și făcut simțită o slăbire a înboldului către scopuri pur materiale? Strîgătul de slăbire a succesului și a prosperității materiale nu a și devenit plicticos pentru americanul mijlociu?...

Scriitorul stă cu foile lui de hîrtie, într-o odaie. Oare își va împlini țelul? Cu siguranță că nu va izbuti. Dar și asta face parte din bucuria destinului său. Voi, care ați urcat pe culmile succesului în societatea noastră, nu-l compătimim pe cel care făurește bunuri. Nu are nevoie de milă. Dinaintea lui, totdeauna, stă problema nerezolvată, stau foile curate, albe, nescrise, și cel care

Ilustrație de Edward Sorel

munceste astfel cunoaște și el momentele lui cînd dăruiește fericirea. Totdeauna vor fi momente cînd stă pierdut în minunare în fața posibilităților oferite de materialele aflate dinaintea lui.

Citeodată, de asemenea, te încearcă și un simțămînt acut de necurătenie. În odaia mea foile albe se uită la mine. Mi-am amintit de dulgherul zărit în pădure, în copilăria mea, și care contempla îndelung un copac. Mi-am spus atunci în sinea mea: „Mă voi avînta în noi aventuri.”

Adevărul gol-goluț este că, într-o țară europeană, artistul este acceptat în mod mai liber decît în mijlocul nostru, și asta doar fiindcă s-a aflat de mai multă vreme printre ei. Compatrioții știu cît de nevătămător este în realitate — sau, mai degrabă, nu știu ce primejdie subtilă poate reprezenta — și îl acceptă doar în măsura în care ar da din umeri, privind la corcitură hibridă dintre un cîine și o pisică, care ar umbla mîrînd și torcînd prin casa lor. Mai întîi le vine să ucidă asemenea dobitoace ciudate, dar apoi, după ce le-au văzut de-o duzină de ori, și și-au dat seama că, asemenea câtrului, nu-și pot perpetua speta, rîd și-l lasă să trăiască și el, fără a le da mai multă atenție decît, să zicem, în Franța zilelor noastre.

Dar în America, lucrurile se înfățișează oarecum altminteri. Aici ceva a mers prost de la începuturi. Noi am avut pretenția de a înfăptui atît de multe și urma să facem lucruri mărețe pe acest pămînt. Această țară neajmurnitură urma să fie azilul tuturor oamenilor scoși în afara legii, bravi, ne-nucelați, din întreaga lume. Declarația Drepturilor Omului trebuie să însemne o nouă judecare într-un nou for. Pe dracu' ne-am vîrit singuri într-o încercătură urîță. Urma să fim niște supraoameni și, așa cum s-au întors lucrurile, nu eram decît urmașii unor oameni care nu erau chiar atît de dați dracului. Nimeni nu ne poate învinui că ne vine cam greu să descoperim că în plămada noastră intră și elemente foarte umane. Nimănui nu-i place să se dea jos din virful prăjinii.

Acum ne pierdem vechea impresie, că am deține o virtute înăscută, și din cînd în cînd ne îngăduim să ne luăm singuri în rîs pentru pretențiile noastre, dar era o vreme cînd eram sincer convingși de toată această socoteală americană: țara celor liberi și căminul celor viteji. Intenționam realmente să devenim așa ceva și nimeni nu va înțelege America de azi sau pe americani, dacă nu va admite că intențiile acelea erau sincere și că în timp ce clădeam toate orașele noastre mari, urite, încropite în grabă, cream marea noastră sistem industrial, deveneam tot mai mari și mai prosperi, eram tot atît de convingși că se împlinesc vechile năzuințe pe cît erau francezii din veacul al 13-lea cînd înălțau catedrala din Chartres, întru slava Domnului.

O, cît de mult am rivnit noi, americanii, eroi, am rivnit oameni viteji, simpli, întregi! Si cît de sinceră și profundă a fost năzuința noastră, a americanilor, de a ne înțelege unii pe alții, și a ne iubi cu spaima de a nu descoperi că, pînă la urmă, nu sintem cu nimic mai viteji și mai eroici și întregi decît popoarele din aproape oricare alte părți ale lumii!

Una din particularitățile meseriei de scriitor este faptul că, neapărat, trebuie să te dăruiești oamenilor despre care scrii, trebuie într-un mod cu totul deosebit, să crezi în existența acelor ființe, dar scriitorul care s-a despărțit de viața reală trebuie să facă dovadă de o credibilitate infantilă. După ce a dobîndit o faimă neașteptată și bogăție, un asemenea scriitor se trezește într-o bună dimineață irevocabil mort. Autenti-

citatea vieții nu mai poate răzbate pînă la el.

Pe de altă parte, nu sînt de părere că arta oricărei țări poate merge înainte mult mai repede decît țara însăși, și eram absolut sigur că nu poate ajunge nicăieri, dacă se desparte de popor. Rup-tura intelectuală este la fel de distructivă ca și despărțirea sentimentală romantică.

De un lucru eram absolut sigur: do-ream din tot sufletul să fiu un scriitor american. Eram plin de povestiri, de povestiri americane pe care nu eram în stare să le aștern pe hîrtie, nu eram de ajuns de iscusit ca să le spun și altora. Ei bine, eram ca o bătrînă casă bîntuită de năluci. Voiam să-mi deschid ușile și ferestrele.

Di. Floyd Dell a scris odată despre mine, ca și despre englezul Lawrence, că nu sintem stăpîni pe materialele noastre. Dar eu mă simțeam ca un măr plin de semințe. Povestirile încă nespuse erau semințele. Nimic nu era definit în sinea mea, nimic nu era împlinit. Dacă eram ca un măr plînd într-un butoi, ce-ar fi fost ca o mină să mă ridice și să mă pună pe un petec cald de naștere?

Nu voiam să fiu doar un scriitor care trăiește în America, ci năzuiam să fiu un scriitor american, voiam ca povestirile mele să mă integreze mai strîns în viața din jurul meu. Voiam ca oameni din California, Mississippi, din Maine și Nevada, să se aplece asupra povestirilor mele și, după ce le vor fi citit să se simtă mai apropiați de oamenii din povestiri, de mine, și mai apropiați între ei.

În românește de
Eugen B. Marian

RIB INTERNATIONAL S.R.L.
bd. Magheru 1-3, et.5 BUCUREȘTI, Tel: 151.930, Telex: 10.557, Fax: 120.968

VĂ OFERĂ EN-GROS URMĂTOARELE PRODUSE DIN IMPORT:

DIN REPUBLICA FEDERATIVĂ CEHĂ ȘI SLOVACĂ, ÎN EXCLUSIVITATE PENTRU ROMÂNIA:

- GAMĂ COMPLETĂ DE OBIECTE DIN STICLĂ ȘI CRISTAL BOHEMIA, INCLUSIV CORPURI DE ILLUMINAT
- GAMĂ COMPLETĂ DE ARTICOLE DE MENAJ DIN STICLĂ TERMOREZISTENTĂ
- GAMĂ COMPLETĂ DE ARTICOLE DIN PORTELAN

GAMĂ COMPLETĂ DE PRODUSE DIN MATERIAL PLASTIC, (FEȚE DE MASĂ, PUNGI SACI ETC)

- MERCERIE
- PĂPĂRIE
- RECHIZITE ȘCOLARE ETC.

**PREȚURI AVANTAJOASE
LIVRARE RAPIDĂ**

moda, altfel

„Le style est l'homme même“

(Buffon)

Paul Delvaux sau „timpul suspendat“

despre suprarealism se mai bat, se mai combat, încă, numeroși critici de artă. Nici post-impresionismul nu o duc mai rău din punct de vedere pugilistic. În 1934, Paul Delvaux descoperă pictura lui Magritte și alambicările spirituale pictate de Giorgio de Chirico. La această întîlnire el vine însă, cu un trecut: „Timid și introvert, el a crescut într-un context familial pînă la vîrsta de treizeci și unu de ani, motiv care a avut multiple reper-

cusiuni asupra operei sale. El a trăit sub imperiul unei mame care l-a pus în gardă că ecuația existenței lui este una singură: FEMEIE-PERICOL. El inaugurează, totuși, o stare incantatorie a picturii, pentru că el e un „exemplu exemplar“ al SOLITUDINII.

Cînd cineva procedează la lectura picturilor lui Delvaux, înfîinește un „idealism nocturn“ și „mistică a visului“. Și totul, e, de fapt, o poetică a imaginii, care solicită decodificare, un entuziasm condus fără frînă în care gravitatea se conjugă cu feroarea. Spre deosebire de Klimt care repudia perspectiva, Paul Delvaux face din ea un joc savant orchestrat cu o tehnică perfectă, încărcat de nuanțe, un inventar subtil al universului de idei și obiecte ce-l inconjoară, un decor plin de amănunte surprinse cu finețe și fidelitate, o lume de oglinzi, lampadare, coloane, draperii somptuoase, lambriuri „stil“, culere, alei înflorite în care cresc în perspective luminoase arcade de flori... Cînd pictoază interioarele burgheze artistul deschide porți spre un decor familiar și desuet: mobile fără glorie, lămpi de aramă ce se odihnesc pe plăcile semineelor, carelajele de podele lustruite pedant, o lume de obiecte ce denotă frivolitate dar e plină de seducție. El nu scapă șansa de a ne iniția în misterele orașului, e atras de pasajele

de nivel, de esplanade, de gări, de trenuri ce par a avea destinații bizare, ce efectuează călătorii spre lumi pierdute. Perspectivele monumentale îi sînt specifice în pinzele lui trăiesc temple ale arhitecturii greco-latine. Această lume hipnotizantă și populată, e animată de femei statuare, încrămite în gesturi de statui, în atitudini intime, senzuale dar pline de grație, senzualitatea e degajată din puritatea liniilor, din indiferența de statui a nudurilor uriașe, ca în Curtezanele roșii (1943) în care, pe o canapea empire, femeia frumoasă, gînditoare, stă alături de un schelet slăbit, cu bărbia așezată pe podul palmelor exact în aceeași poziție cu a ei, în timp ce alte trei femei goale, asemenea unor coloane, susțin o ambianță elegantă, enigmatică. Timpul pare suspendat, epocile se găsesc într-o perfectă armonie, lumea tehnicizată, cu cea florală și cea erotic-carnală sînt pudrate cu sentimentul lăentilor, al zborului oniric încetînit, calmul nu este lipsit de neliniște, de insinuări de secrete, cerurile de noapte sau de crepuscul sînt de un albastru metalic, tăios. Femeile-statui poartă în gesturile lor lascivități savante, vocabularul carnal se adaugă celui floral iar privirea e goală, captată de vid sau în cazul în care întîlnește un obiect îl penetrează spre nemărginire, ca și cum nu l-ar observa. Femeile din tablourile lui

sînt într-o stare de reverie dar sînt învăluite de o stare de exaltare fantastică, de vraja, ca în Cortegiul în dantele (1936). Ele creează un sentiment de distanță, chiar de absență, de neparticipare, în care bărbatul e respins glacial. Bărbații sînt interiorizați, rigizi, îmbrăcați cu sobrietate, în costume închise la culoare, cu nasurile lungi aplecate deasupra vreunui jurnal sau concentrați în studierea vreunui obiect pictat cu extraordinară minuțiozitate.

Fiecare dintre personajele lui Delvaux, bărbat sau femeie, trăiește o viață individuală, o interiorizare dramatică dar ascunsă. Opera sa este o stigmatizare a incomunicabilității ființelor umane, a sterilității gesturilor ce le au în comun, a universului spiritual interzis în care timpul nu poate pătrunde, nu poate schimba, rămîne uluit și suspendat, în pinzele uriașe în care personajele sînt în mărime naturală.

Corina Cristea

DINO BUZZATI

SMERENIA

Un călugăr pe nume Celestino se făcuse pustnic și se aciuse tocmai în inima metropolei, acolo unde singurătatea inimilor e cea mai adâncă iar ispita lui Dumnezeu, cea mai puternică. Căci minunată e puterea pustiurilor dinspre Soare-Răsare, plămădite din pietre, nisip și arșiță, unde pînă și omul cel mai slab de minte își înțelege micimea dinaintea imensității universului și-a abisurilor veșniciei, dar mai grozav încă e pustiul orașelor, plămădit din furnicare de oameni, larmă, roți, asfalt, lumini electrice și ornice care se mișcă toate împreună și rostesc toate deodată aceeași osîndă.

Ei bine, în cotlonul cel mai retras din această stepă neroditoare trăia părintele Celestino, pierdut îndeobște în adorarea Celui-Veșnic: dar, cunoscîndu-se cît era de pătruns de har, veneau la el, pînă și din cele mai depărtate locuri, oameni bătuți de soartă sau de gânduri, ca să-i ceară un sfat ori să i se spovedească. Găsise, nu se știe cum, în dosul unei hale siderurgice, rămășițele unui camion din alte vremi, a cărui cabină minusculă, văduvită acum de geamuri, sârmana, îi slujea de confesional.

Într-o seară, cînd deja începea să se-ntunece, după ce ascultase ceasuri întregi la înșuririi de păcate, mai mult sau mai puțin pline de căință, părintele Celestino tocmai se pregătea să-și părăsească ghereta cînd, în lumina scăzută, o siluetă firavă se apropie prosternîndu-se.

Doar la urmă de tot, după ce noul-venit ingenunchease pe treaptă, pustnicul băgă de seamă că era un preot.

„Cu ce-ți pot fi de folos, părinte?” zise pustnicul cu răbdarea lui blajină.

„Am venit să mă spovedesc” răspunse acela; și, fără s-o mai lungescă, începu să-și depene greșelile.

Acu', Celestino era deprins să înghită mărturisirile multor oameni, mai ales femei, care veneau să se spovedească dintr-un soi de manie, plictisindu-l cu relatări amănunțite ale unor fapte nu se putea mai nevinovate. Dar niciodată încă nu mai dăduse peste un creștin atît de lipsit de orice prihană. Abaterile de care se învinuia preotul erau pur și simplu ridicole, atîta erau de neînsemnate, puținele și ușoare. Totuși, cu știința sa de oameni, pustnicul pricepu că greu abia urma și că preotul îi tot da ocol.

„Haide, fiule, e tîrziu și, ca să fiu cinstit, începe să se facă frig. Să spunem lucrurilor pe nume!”

„Părinte, nu mă-ncumet” îngăimă preotul.

„Dar ce-ai putut tu să făptuiești? Așa cum te văd, îmi pari un băiat de treabă. Doar n-oi fi omorît pe careva, îmi inchipui. Ori nu te-oi fi lăsat pîn-gărit de trufie.”

„Ba chiar așa” făcu celălalt, într-o șoaptă abia auzită.

„Ucișag?”

„Nu, Cealaltă.”

„Trufaș? E cu puțință oare?”

Preotul adevări, plin de căință.

„Hai, grăiește, deșartă ți sacul, suflete. Deși azi se face un abuz nemai-pomenit de ea, îndurării lui Dumne-

zeu nu i s-a dat încă de fund: cantitatea rămasă în stoc ar trebui s-ajungă și pentru tine, zic eu.”

Celălalt se hotărî în sfîrșit:

„Iacă, părinte. Lucrul e foarte simplu, deși cutremurător. Sînt preot doar de cîteva zile. Abia mi-am luat în primire postul din parohia ce mi-a fost incredințată. Ei bine...”

„Hai, grăiește, copilul meu, grăiește! Jur că n-am să te mîning.”

„Ei bine... cînd aud pe cineva strîgîndu-mă «sfinția-voastră», cum să-ți spun dumitale? o să-ți par ridicol, dar încerc un simțămînt de bucurie, de parcă m-ar încălzi ceva pe dinlăuntru...”

La drept vorbind, nu era un păcat așa de mare; celor mai mulți dintre credincioși, inclusiv preoți, ideea de a-l mărturisii nici măcar nu le-ar fi trecut vreodată prin cap. De-aceea schimnicul, deși mare expert în fenomenul numit om, se pomenea luat pe nepregătite. Și mai că nu știa ce să spună (nu i se mai întimplase niciodată una ca asta).

„Mda... mda... pricep... treaba nu-l tocmai de șagă... Dacă nu Necuratul în persoană te încălzește pe dinlăuntru, apoi puțin lipsește... Dar toate astea, din fericire, le-ai înțeles singur... Iar rușinea ce te-ncearcă lasă temeinic loc nădejdiei că n-o să mai recazi în ispită... Firește, ar fi trist să te lași molipsit așa de tînăr... **Ego te absolvo.**”

Trecură trei, poate patru ani, și părintele Celestino îl uitase aproape cu desăvîrșire, cînd preotul necunoscut reveni la dînsul să se spovedească.

„Păi, pe tine parcă te-am mai văzut, ori mă-nșel?”

„E-adevărat.”

„Stai să mă uit la tine... da, tu ești acela... acela care se topea auzindu-se strigat sfinția-voastră. Ori greșesc?”

„Ba chiar așa-i” făcu preotul, care arăta poate mai puțin preotul datorită unei parăcă mai accentuate demnități înscrise pe chip, dar în rest era tot tînăr și firav ca prima oară. Și se făcu roșu ca focul.

„Aha, aha” dignostică sec Celestino, cu un zîmbet resemnat „și-n toată vremea asta n-am izbutit să ne-îndreptăm?”

„Dimpotrivă, dimpotrivă.”

„Mai că mă bagi la griji, fiule. Deșartă-ți sacul.”

„Uite” zise preotul, făcînd un efort teribil de voință. „E mult mai rău ca-nainte... Eu... eu...”

„Curaj” îl îndemnă Celestino strîngîndu-i mîinile într-ale sale „nu mă mai ține pe jăratec.”

„Se-ntîmplă așa: ori de cîte ori mă

strigă careva «monsignore»²⁾, eu... eu...”

„Simți mulțumire, vrei să spui?”

„Da, din păcate.”

„Ceva plăcut, ca o căldură?”

„Întocmai...”

Dar părintele Celestino îl expedie în cîteva vorbe. Prima oară, cazul îi păruse destul de interesant, ca o ciudățenie omenească. Dar nu și-acum. Hotărît lucru — își zicea el — am de-a face cu un biet nătărău, om cumsecade altminteri, pe care oamenii se distrează să-l ia peste picior. Era oare cazul să-l lase tînjind după iertăciune? În două minute părintele Celestino îl trimise cu Dumnezeu.

Mai trecură vreo zece ani și pustnicul era de-acum bătrîn, cînd preotul se arătă din nou. Desigur, îmbătrînit și el, mai slab, mai palid, cu părul sur. Părintele Celestino mai-mai să nu-l recunoască. Dar abia începu acela a grăi, că sunetul vocii sale redeșteptă numaidecît amintirea ațipită.

„A, tu ești acela cu «sfinția-voastră» și cu «monsignore». Sau mă-nșel?” întrebă Celestino cu zîmbetul lui dezarmant.

„Ai memorie bună, părinte.”

„Și cîtă vreme a trecut de-atunci?”

„Sînt aproape zece ani.”

„Și după zece ani tu... tot acolo te afli?”

„Mai rău, mai rău.”

„Cum adică?”

„Vezi tu, părinte... acum... dacă oarecine mi se adresează numindu-mă «excelență»³⁾ eu...”

„Nu mai spune nimic, fiule” făcu Celestino cu răbdarea lui îngerească. „Am priceput totul. **Ego te absolvo.**”

Iar în vremea asta gîndea: din păcate, cu anii, sârmanul meu preot se face tot mai naiv și mai prostuț, și oamenii se distrează mai mult ca oricînd să-l ia peste picior. Iar el îi se potrivește, ba chiar îi face și plăcere, sărăcuțul. În cinci-șase ani pun rămășag c-o să-l văd apărîndu-mi iarăși în față spre a-mi mărturisii că atunci cînd cineva îl strigă „eminența-voastră”¹⁾ etcetera, etcetera.

Ceea ce se și-ntîmplă, fără greș. Cu un an mai devreme față de termenul prevăzut.

Și trecu astfel, cu repeziciunea spăimîntătoare pe care-o știm cu toții, încă o bună bucată de vreme. Iar părintele Celestino era de-acuma atît de bătrîn și neputincios încît trebuia purtat pe brațe pînă la confesional în fiecare dimineață și readus tot pe brațe la locuința-i nevoiașă cînd cădea seara.

Se cuvine oare să mai istorisim de-a fir a păr cum a reapărut într-o bună

zi necunoscutul preot? Și cum era la rîndu-i îmbătrînit, mai cărunț, mai adus de spate și mai uscat ca oricînd? Și cum era veșnic ros de-aceleași mustriți de cuget? Nu, hotărît lucru, nu se mai cuvine.

„Sârmanul meu preot” îl salută cu dragoste bătrînul și venerabilul schimnic „tot cu vechiul tău păcat de trufie?”

„Îmi citești în suțet, părinte”

„Și cum te mai proslăvesc azi oamenii? Te strigă de-acuma «sanctitatea-voastră»⁵⁾ îmi inchipui?”

„Chiar așa” incuviință preotul pe tonul celeimai amarnice pocăințe.

„Și de fiecă dată cînd te strigă astfel, un simțămînt de bucurie, de plăcere de viață, aproape de fericire, te năpădește?”

„Vai, da, din păcate. Putea-va oare Domnul să mă ierte?”

Părintele Celestino zîmbi în sinea lui. O credulitate atît de nezdruccinată îi părea mișcătoare. Și într-o străfulgerare reconstitui cu ochii minții viața obscură a aceluia biet preot, umil și nu prea isteț, într-o parohie uitată de prin munți, printre chipuri șterse, mărginite ori răulăcioase. Zilele sale cenușii, un aidioma celeilalte, și cenușiile anotimpuri, anii cenușii, iar el din ce în ce mai melancolic, și enoriașii din ce în ce mai cruzi. Monsignore... excelență, eminență... acum sanctitatea-voastră! Nu mai aveau nici un fel de măsură în glumele lor necioplite. Dar el nu-și făcea sînge rău, dimpotrivă, vorbele acelea mari și pompoase îi deșteptau în inimă un ecou de bucurie copilărească. Fericiri cei săraci cu duhul, conchise în gînd pustnicul. **Ego te absolvo.**

Pînă ce într-o bună zi părintele Celestino, bătrîn ca vremea, simțîndu-și sfîrșitul aproape, ceru pentru prima oară în viață ceva pentru sine. Să fie cum-necum dus la Roma. Înainte de-a închide ochii pentru totdeauna, i-ar fi plăcut să vadă, măcar pentru-o clipă, San Pietro, Vaticanul și pe Sfințul Părinte.

Cine s-ar fi-ndurat să zică nu? Se făcu rost de-o targă, pustnicul fu așezat deasupra și purtat pînă în inima creștinătății. Mai mult chiar. Fără să se piardă vremea, intrucît Celestino avea de-acum ceasurile numărate, fu săltat în sus pe monumentalele trepte ale Vaticanului și introdus, laolaltă cu mii de alți pelerini, într-un salon. Acolo fu lăsat s-aștepte într-un ungher.

Așteptă el ce-așteptă, în sfîrșit părintele Celestino văzu mulțimea făcînd loc, și din fundul depărtat foarte al salonului, înaintînd o siluetă uscățivă, albă-colilie, puțin adusă de spate. Papa!

Cum arăta? Ce trăsături avea? Cu o groază de nedescris, părintele Celestino, care fusese dintotdeauna miop ca un rinocer, constată că uitase să-și ia ochelarii.

Din fericire, însă, silueta cea albă-colilie se apropie, făcîndu-se tot mai mare, pînă ce în sfîrșit se opri de-a dreptul lingă targa lui. Pustnicul își limpezi cu dosul unei mîini ochii împăiejeniți de lacrimi și se ridică încet. Atunci văzu chipul papei. Și-l recunoscu.

„Ah, tu ești, sârmanul meu preot, sârmanul meu părinte!” exclamă moșneagul într-o pornire nestăvilită.

Și, în plină maiestate vetustă a Vaticanului, pentru prima oară în istorie, se asistă la următoarea scenă: Sfințul părinte și un călugăr străin, bătrîn ca vremea, venit nu se știe de unde, strîngîndu-și mîinile, hohoteau împreună.

În românește de Anca-Demnica Ilea

¹⁾ „Eu te dezleg” (în latină, formula sacramentală a spovedaniei la catolici). (N.t.)

²⁾ Titlu dat episcopilor și altor înalți prelați. (N.T.)

³⁾ Titlu dat episcopilor. (N.t.)

